

Pirinka Penkova

(Kalundborg, Denmark)

The Church Slavonic Legacy of Athanasius of Alexandria and the translation of "Letter to Marcellinus on the Interpretation of the Psalms"

(Εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ψαλμῶν)

Abstract: This fourth-part article contents a short survey of the published Slavonic translations of Athanasius works and a list of the unpublished and unstudied homilies, attributed to Athanasius in the South Slavonic manuscripts, described in the library catalogs of Hillandar monastery and the national libraries of Bulgaria, Serbia and Rumania. The modern methods of linguistic exegesis on Athanasius are mentioned. The Church Slavonic translation of "The Letter to Marcellinus on the Interpretation of the Psalms" is discovered in the *Russian bible of 1663*, placed before the Psalms just as in the 5th centuries Greek *Codex Alexandrinus*. The initiative to place the text in the Russian Bible can be connected with the Patriarch of Constantinople Cyrillos Loucaris, who sent *Codex Alexandrinus* to the West and wrote 50 Letters to the Russian Tsar. The attached copy of the Slavonic translation in the *Russian bible of 1663* makes the text available for further investigations.

Пиринка Пенкова

(Калундборг, Дания)

Средновековната славянска традиция на Атанасий Александрийски и преводът на Εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ψαλμῶν ("Посланието към Марцелин за тълкуванието на псалмите")

Увод

Целта на статията е да сумира накратко ръкописната южнославянска традиция на Атанасий Александрийски и да представи текста на един неизследван превод от Εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ψαλμῶν с приложено факсимиле на "Посланието към Марцелин", с което прави преводът достъпен за широк кръг изследователи.

Славянското наследство на Атанасий Александрийски по ръкописите не е събрано и изследвано, докато гръцката традиция (CPG, II, 12-60), латинската (Altaner 1941, 45-58, Bardy 1947, 239-242), сирийската (Lebon, 1927, 205-248, 1928, 169-216; Thomson, 1965, 1967, 1972, 1977), арменската (Casey, 1931, 43-60), арабската (Graf, 1944, 310-316, Samir, 1973, 202-221), коптската (Lefort, 1956, 233-241) и отчасти грузинската (Габидзашвили, 1975, 540–542) са описани. От 1484 до 1601 г. са издавани само латинските преводи на Атанасиеви съчинения, последвалите след 1601 г. издания на гръцки ръкописи, датирани от периода 1319-1686 г., са изместени от многотомното издание на P.de Montfaucon, *Collectio nova patrum et scriptorum graecorum*, 1698–1700 г. в три тома с допълнения от 1706, с опит за хронологична подредба на творенията и групирането им на "сигурни", "съмнителни" и "псевдо". И до днес в основата на много издания остава Migne, *Patrologia Graeca*, XXV-XXVIII (списък на изданията за периода 1698 -1887 у Robertson 1891, *Prolegomena* X-XI, съвременна библиография за периода 1482-1995 у Butterweck, 1995). Както отбелязва Robertson, в VI в. отец Козма моли всички, на които им попада текст от Атанасий, да го препишат, и ако нямат хартия, да използват дрехата си; с това се обяснява големият брой от запазени текстове, чиято фрагментарност не е доказателство, че не са автентични (Robertson, 1891, *Prolegomena* LXVI). Славянските и чуждоезичните публикации за Атанасий Александрийски са събрани в статията "Афанасий Александрийский", *Православная Энциклопедия*, т. 4, 22-49 (www.pravenc.ru/text).

1. Публикации на славянските ръкописи с преводи на Атанасий Александрийски
Както е известно, основното догматично съчинение на Атанасий "*Четири слова срещу Арианите*" е преведено от Константин Преславски в 906 г. (Стойкова, 2008, 244), "*Житието на Св. Антоний Велики*" е преведено от Йоан Презвитер в X в., може би зад името се крие Йоан Екзарх (Стойкова, 2008, 134; Славова, 2008, 246) или Йоан Охридски в XI в. (Славова 2008, 253). Като научни публикации са издадени "*Житието на Св. Антоний Велики*" (Костова, 2000), "*Така нареченото четвърто слово на Атанасий Александрийски срещу Арианите в превод на Константин Преславски*" (Лалова, 1990, 108–162), *Сълавіе о празд'ницѣ пасхы* (Пенкова, 2008, 279-304) и "*Първото слово срещу Арианите*" по най-ранния известен славянски препис от 1489 г. с френски превод и гръцки справки по изданието на Migne (Vaillant, 1954). Митрополит Макарий през XVI в. включва "*Четири слова срещу Арианите*" по по-късни преписи в изданието на "*Великите Чети минеи*" (по-нататък МЧМ, препечатани от Weiher, Šmidt and Škurko

2007). Ново издание на гръцкия текст на Словата с групиране на запазените текстове на три различни текстови традиции предложи Tetz, 1998.

С фототипното издание на Болонския псалтир (Дуйчев, 1968) са достъпни "Тълкувания към Псалмите", приписани на Атанасий, но славянският текст в ръкописа не съответва на известния гръцки текст, приет за Атанасиев или Псевдо-Атанасиев (Ernst, 2004, 9).

По изданието на Изборника от 1073 г. са познати и приписаните на Атанасий *Въпроси и отговори към княз Антиох*, подготвени за печат от проф. У. Федер¹.

Продължава научният спор за автентичността на две от Атанасиевите слова в превода на Константин Преславски² и на добавеното към тях съзнание о празд'ницѣ пасхѣ (Penkova 2008, 279-303). Липсата на паралелно издание на гръцкия текст, публикуван от Migne, S. *Athanasii Opp.1. Historica et Dogmatica*, 1887(111-526) и на славянските преписи се обяснява и със спорния характер на гръцките източници. В най-новото издание на Атанасиевите Слова срещу арианите (Първо и второ слово, Metzler, Hansen, Savvidis, 1998, Трето слово, Metzler, Savvidis, 2000) са представени различни гръцки текстови традиции. Според Vinzent, 1996, гръцкият текст на Четвъртото слово е Псевдо-Атанасиева апология срещу Астерий от Кападокия (Asterius of Cappadocia), Евсевий Кесарийски (Eusebius of Caesarea), Марсел Анкирски (Marcellus of Ankyra) и Фотин от Сирмиум (Photinus of Sirmium).

Гръцките преписи на Атанасиевите *Orationes* се делят условно на три групи, защото много от ръкописите съдържат контаминации от прототиповете. Трите групи, или традиция RS, x и w, включват различна подредба на признатите за автентични три Слова (I-III), а като четвърто е поместено или едно Псевдо-Атанасиево Слово, или *Посланието към епископите на Египет и Либия* (Metzler, Hansen, Savvidis, 1998, 67-77). Мястото на *Посланието* в различни ръкописи като Първо или Четвърто слово също има значение за идентификацията на предполагаемия гръцки ръкопис, от който е направен старобългарският превод. Издателите Metzler, Hansen и Savvidis приемат, че използваният от Константин недостигнал до нас Константинополски ръкопис е най-близко до запазения ръкопис C, Atheniensis gr. 428, X в., представител на традиция -x-, "Антиохийска редакция"; в него Трите слова са поместени пред *Посланието* (Metzler,

¹ Авторката благодари на проф. У. Федер за предоставения ѝ текст.

² Преглед на библиография и научни хипотези за гръцкия текст на Третото слово у Ernest, 2004, 375-379, 429-431. Гръцкия текст на Четвъртото слово е анализиран и публикуван от M. Vinzent, *Pseudo-Athanasius, Contra Arianos IV, Eine Schrift gegen Asterius von Kappadokien, Eusebius von Cäsarea, Markell von Ankyra und Photin von Sirmium*, Supplement s to *Vigiliae Christianae*, vol. XXXVI, 1996, Leiden, New York, Köln.

Hansen, Savvidis, 1998, 76). От гръцките разночетения във Второто слово установих, че старобългарският превод е близък и до още един ръкопис от теадия х, какъвто е ръкопис W, Athos Vatopedi 7 от XI-XII в. (за ръкописа вж. Metzler 1998, 81). За традиция -х- са характерни маргиналните бележки, каквито се откриват и в славянския превод на Посланието към Марцелин.

Славянският текст, поместен като Четвърто слово в превода на Константин Преславски, отговаря на гръцкия Атанасиев текст на *Посланието към епископите на Египет и Либия* (PG 25, 537-593, издание и реконструкция на гръцкия текст по типове ръкописи у Metzler, Hansen, Savvidis 1996). Посланието, датирано около 356 г., съдържа информация за съборите в Никея и Сердика (сръдьць), имената на анатемосаните епископи и Арианските им противници Урсаций (Ursacius) и Валенс (Valens), както и името на ариански настроен заместник на Атанасий в Александрия Григорий. Въведението на Посланието съдържа един важен Атанасиев топос: противниците на Атанасиевата Христологична догма носят клеймото "предтечи на Антихрист". Този топос е използван и в хомилиите, приписани на Атанасий в славянската традиция. След Migne излиза критично издание на Атанасиевите гръцки преписи от Tetz, 1996-2000, но съмненията на византолозите за авторството на текстовете, приписани на Атанасий в гръцката традиция, е едно възможно обяснение за отсъствието на съвременни славистични издания на хомилиите в преводното Атанасиево наследство.

Хомилиите, приписани на Атанасий, са запазени предимно по преписи от XV в. и са предназначени за основните църковни празници: Рождество, Сретение, Връбница, Пасха, Възнесение, Благовещение, Томина неделя, рождение на Йоан Кръстител. Списъкът, приведен по-долу, не е изчерпателен, използвани са описите на Хилендарския манастир³, на Рилския манастир (Спространов, 1902), на Белградската университетска библиотека (Ѓорович, 1938), на Библиотеката на Румънската академия на науките (Mircea, 2005), Описите на Народната библиотека "Кирил и Методий" в София (Кодов, Стоянов, т. 3, 1964 и т. 4, 1971) и данните от Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica (по-нататък BHBS, Иванова, 2008). Справките от BHBS са подбрани в съкратен вид за южнославянските преписи, без подробности за предишни находения

³ По каталога на Matejic, Thomas 1992, вж. Catalog of the Hilandar library, <http://library.osu.edu.find/collections/hilandar-research-library/manuscript-collection/manuscript-collection-on-microform-in-the-hrl>, SPEC.HM.SMS. Авторката изказва благодарност на ръководството на Хилендарската библиотека към Университета на Охайо и на монасите от Хилендарския манастир за предоставената възможност да работи с микрофилмите от ръкописите на манастира.

на ръкописите. В края на всяка статия тук е посочен познатият по инципит гръцки текст от Migne и *Clavis patrum graecorum* (CPG). Съкращенията в названията на ръкописите са по приетите от авторите на описите обозначения.

- *Слово на Рождество*, тълкувание на Лука 2.1-15. В Мариинското евангелие текстът от Лука 2.1-15 е отбелязан като четиво в навечерието на Рождество (Ягич с. 196). Същият топос, Лука 2.8-15, е използван в Атанасиевото *Трето слово срещу Арианите*, глава 51 (Ernst, 2004, 398). В Hil 442//34/8 (Чети-миней за декември, от 1625 г.) 468v-480v, мѣѡ декаврѣа въ кѣе днь на рѣство хѣво Словѡ ѡ еѡлѣскимъ глѣ . * ѣ избѣ повеленіе ѡ кесара авгѣста . и ѡсифѣ начало ѡкоже златотворноуоу землю родити прилючише се делателю, намира се още в Сборник проповеди и поучения, XV в., НБКМ 300, л. 330а (Спространов, 1902, 4/5), в ръкописите, отбелязани от Mircea като BAR 301, f. 405v, 302, f. 222r, 678, f. 290v, Dragomirna 1795, f. 374v, Putna 65, f. 120v, Iași BCU VI240, f. 37r, PG 28, 944-957 (VHG, III, 174, 113\1161k. В VHBS, с. 379, в VHBS като "Слово тълковно, *Атанасий Велики, VHG 1161 k, CPG 2269, краят е различен от гръцкия(?), в МЧМ липсва, в УББ1/28 Ивсон Аѡанасіа... (Панигирик новоизведен, 1595 г. в Белградската Унив. библиот., Чорович 1938), 1266-1326 (за 20.12), и в Пл42 като първо от цикъла за Рождество". PG 28, 944-957, VHG III, 174, 113\1161k.
- Второ *Слово на Рождество* Hil 442, 522-526 тогояже аѡанасіа ... на рождѣственѣ днь гѣ и бѣ и спѣа нашего ѣѡ хѣа Начело радости и веселіа дѣховнаа трапеза хоцѣ поставити, Намира се още в Сборник проповеди и поучения, XV в., НБКМ 300, л. 1386-143 Начело радости и веселіа дѣховнааго трапезѣ хоцоу поставити (Е. Спространов, 1902, 4/5), PM 3536-3566. Mircea отбелязва BAR 301, f. 391r, 302, f. 262v, 358, f. 49r, 678, f. 338v, Dragomirna 1795, f. 421r, Putna 65, f. 161v, Iași BCU VI240, f. 81r, Arad Évêché 10, f. 17r; в VHBS, с. 385, под "Атанасий Велики, Зогр 107, 3056-308, НБКМ 1045, 2086-2106, Пог 873, 616-636, Драг. 706, 418-421, Рс 725, 296?-35?, Лавра Z52, 1296-132, Пл 42, 113-116, Зогр 109, 1486-153, Hil 442, 522-526, Hil 649, 257v-260v, Hil 489, 52-55, в МЧМ 2348-2353, гръцки не е идентифициран". Хил 442//34/8 е Чети-миней за декември, от 1625 г., съдържа 14 слова за Рождество, между които и от Иоан Екзарх), Хил 649//35/2 от 17 в. е Триоден и минеен панигирик, Хил 489//13/4 е Панигирик от 17 в., в него има 2

слова за рождение на Йоан Кръстител (24.06) и едно за Успение Богородично на 15.08 от Климент Охридски). VAR 301 е минеен сборник от септември-декември, XV в., VAR 302 е минеен сборник за септември-януари от периода 1375-1400 г., VAR 358 е от периода 1530-1570 г. Двете хомилии за Рождество на Атанасий, преписани едно след друго в Хил 442//34/8, са преписани едно след друго и в ркп. 300, Маргарит, НБКМ от XV в.: мѣа декевѣрѣа въ кѣѣ днь на рѣство хѣбѣ и тогожде на рождѣствнѣ днь, в този ръкопис има още две слова, приписани на Атанасий: за 2.02 Слово на Сретение Господне (вж. под 3) и за 24.06 Слово за Рождество на Йоан Кръстител (вж. под). По-ранен препис от XIV в. в Пог 873, 616-636 (ВНБС, 110-111), 385. Най-ранният препис вероятно е в Зогр 107 (ВНБС, 74, 385), минеен панегирик от XIV в. Гръцкия прототекст трябва да се търси въвн от приписаните на Атанасий слова в гръцката традиция. Очевидно на Атон са преписани преводни хомилии, приписани на Атанасий, преписите са били пренесени в Рилския манастир, в Сърбия и Молдова.

Двете Хомилии за Рождество, така както са преписани една след друга в Нил 442//34/8, са копирани и в *Маргарит* от 15 в., НБКМ 300, мѣа декевѣрѣа въ кѣѣ днь на рѣство хѣбѣ и тогожде на рождѣствнѣ днь. Хилендарският ръкопис и ръкописът от Рилския манастир съдържат по още две хомилии, приписани на Атанасий: За Сретение и за Рождество на Йоан Кръстител.

- *Слово на Сретение Господне*, НБКМ 300//28, 2726-2796, нач. ꙗже настоещааа сѣннаго тръжьства еѣлскаа трюуба да оглашаеть и двѣствномѣ семѣ чрътогѣ, Нил 427, 310v-320v, Нил 444, 11v-28v, Нил 487, 236v-241r, Нил 489, 93r-105r, Нил 191, 10r-33v, РМ, Мирсеа отбелязва VAR 152, 63v, 153, 113v, 304, 147v, 305, 131v, SB П285, 734r, Dragomirna 1773, 261v, Iași BCU VI240, 162 v. В ВНБС, с. 462, са посочени освен отбелязаните от Мирсеа още Гилф 51, 182-196, Зогр 90, 60-69, Зогр 109, 172-?, РМ 4/8, 106-166, Лавра Z52 174-188, НБКМ 443, 176-35, ЗПМХ 72, 297-310. В VAR 152, в интересувашата ни част от XIV в., има още едно слово на Атанасий, а именно за Възнесение.
- *Слово за Цветница*, Нил. 404 142r-143v в цвѣтоноснѣ нѣа, Страшенѣ таинствомѣ възлюблени днѣ нѣрѣмь вѣи, също Нил 384, 340v-342r у Мирсеа VAR 345, f. 40r Страшенѣ таинствомѣ възлюбленїи днѣ/с/ нѣлимь вѣи таинствомѣ глѣа еже ѿ прѣрѣж

проповѣданъимъ ѿ х̄а же съвршеніимъ, VAR 358, f. 57v, Dragomirna 1813 f. 382v, Arad Évêché 10, f. 65r, Schei 27, 111r, PM. В Ніл. 404, който е определен като Новоизводен панигирик по Йерусалимския устав, преди Словото на Атанасий е преписан Андрей Критски на цвѣтоносіе, а след него са преписани Слово на Методий Патарски за Цветница, в цвѣтоносѣнѣа, и две слова от Йоан Златоуст за Врѣбница, които са различни от Словото на Златоуст в Съпрасълския сборник, 318-332, но са познати по друг сборник от XV в., среднобългарски, Dragomirna 1813 (Mircea 2005, 31, 97): в нѣла врѣбносѣнѣа, нач. се оуже доуховнаго тръжѣства прѣсѣаѣт дарованіа, (Dragomirna 1813, 339v), и в цвѣтоносѣнѣа, нач. Прѣжде шестъи днь пасхъи приде іс въ витаніа (Dragomirna 1813, 378v). Комбинацията от Словото на Атанасий и двете Слова от Златоуст както са преписани в Ніл. 404 и в Dragomirna 1813 насочва търсенията към общ източник.

Гръцки у Migne t. 26, 1309-1313 и CPG 2236.

- *Слово на Великден*, Ніл 404, 204r словъ на сѣнѣа пасхъа, нач. Аце аггелскыѣ еже хвалити въ настожце мѣ члци стажали вишѣ азъки, Mircea 2005, 31 посочва VAR 156, 146r, 345, 149v. Гръцки PG 28: 1073–1092b, CPG 2278–79. В Ніл 404 следва Слово на Възнесение от Йоан Златоуст с начало ѿгда крѣста памать творимъи.
- *Поучение за Великден*, Mircea 2005, 32 посочва VAR 299, f. 60r, нач. Въчера брѣне ѿ нароцѣ пасхъи нѣуто глѣхомъ понѣже въи нѣкоѣа распра се назнаменахомъ въ име гѣа нашего іс х̄а.
- *Слово на Първата неделя след Великден и за апостол Тома*, VAR 345, 205v (Mircea 2005, 31), начало Хс възста ѿ мртвзыи възсеи члчѣствъи жизни и празникъ съдѣла ѿ земля въ на нѣса житіе прѣложивъ, PM. Гръцки PG 28, 1081-1092. В някои минеи от XIV в. като Zogr. 107 за празника на 6.10 се дава Хомилия за апостол Тома и срещу арианите, приписана на Йоан Златоуст.
- *Хомилия за възкресение*, Ніл. 404, 246aг-246ав слѣд на възнесеніе, начало Не довѣда кыи пріимѣ азъкъкъ къ настожцаго празника, Mircea 2005, 31 посочва VAR 149, 100v,

152, 422r, 156, 271r, 358, 69v, 549, 17v, Aras Évêché 10, 73v; преписано също в НБКМ 300, гръцки PG 28:1091–1100, CPG 2280.

- Втора *Хомилия за възкресение*, НН 404, 246av-247av на възнесеніе, начало Въскр̄сеніа оубв памѣ еже на смръзѣтъ члкъм̄ дарѣѣ повѣдителнаа BAR 149, 103v, 152, 422r, 156, 273r, 551, 92r. Изглежда групата от Атанасиеви хомилии в НН. 404, BAR 149, Bar 152 и BAR 156 произхожда от общ източник. След Атанасиевата хомилия в НН 404 е преписана Хомилия за възкресение на Прокъл Константинополски, а в BAR 156, 111v следва Хомилия за възнесение на Григорий Назианзин, начало Въскр̄сеніа днь и начало десное, идентична с Хомилия 29 в Германов сборник. Хомилия 29 е била преведана двукратно в старобългарския период, може би първият преводач е Константин Преславски (Мирчева, 2006, 179). Непосредственото обкръжение на Атанасиевите хомилии за Възнесение предполага съществуването на недостигнал до нас панигирик за подвижните празници като общ източник на тези преписи.
- *Хомилия за Божиите заповеди*, НН 473, 322v слово оглавлено къ заповѣдемъ бжѣимъ, іпсір. В'сѣмъ ѿрекшим'се мира и хотещимъ сѣсти се Въз'люблены поп'цѣмъ се Въз'люблены поп'цѣмъ се тако вртѣме съкращено іе прочеє , Ніа 322v Въз'люблены поп'цѣмъ се, Мірсеа 2005, 31 посочва BAR 160 (1360-1370), 165r, 161 (XV в.), 142v (b), 219 (XVI в.), 238v, 306 (XV в.), 126v , 315, 221v, 330, 75v , Neamt̄ 147, 18r, Гръцки PG 28:1409–1420 iis qui saeculo renuntiarunt, CPG 2287
- *Слово на предпразненство за Благовещение*, НБКМ 300, 94a прѣ прѣдъствоу w блговѣщеніи, начало Бжѣвнне проповѣдникъи не на немощь слъшаніа достоинъ възирати, Мірсеа 2005, 31 отбелязва BAR 150, f. 338v сѣннопроповѣдникъи. Гръцки PG 28, 917-940 (ВНГ, III, 170, 98t\1147t).
- *Хомилия за слепородения* (коментар върху Йоан 9.1-4 и Марко 8.23, коментар върху Марко 8.23 и в *Третото слово срещу Арианите*, 3.41), НН 404, 241av-242av слѣ о иже рѣженіа слѣпѣмъ, начало Трѣды ѡбв пѣтникѣм̄ припѣтныѣм̄ прохладжѣтъ сѣни, Мірсеа 2005, 31 records BAR 149, 78v, 152, f.418r, 156, f.267v. Тази хомилия е

копирана в същите сборници (Hil 404, BAR 149, 152 и 156), които съдържат Атанасиевите Хомилии за Възнесение. Сборник 152 съдържа още една Атанасиева хомилия за Рождение на Йоан Кръстител.

- 13. *Хомилия за Рождение на Йоан Кръстител*, BAR 152, f. 75 (Mircea 2005, 31) , нач. Нивоу оубо исхшоу и звѣремь въ пограниіе вѣгги оставленѹю воль орателнзи съ троудомь разбивае възвѣжетъ грюудзи, също в BAR 153, f. 325r, 305, f. 261r, Dragomirna 1880, f. 15v, PG 28, 905-913, BHG I, 283, 31/866. Преписана и в сборник от Рилски манастир.

Три фрагмента от Атанасий са преписани в BAR 296 (Mircea 2005, 32). BAR 296, f. 1r, нач. Егда глѣеть гбъ въ исѣи сѣзи рѣди и възвисихъ въ еѹліи же глѣеть роженное ѿ плѣти плѣть іе и роженное ѿ дѣха дѣхъ іе, коментар на Исая и за произхода на Св. Дух, 296, f. 118r, нач. Не тъкмо погрѣшаєте глѣюще ѿко единаосѣцинь іе снѣ ѿцѣ нь ѿко и дшѣ имѣеше въ плѣти, (срещу Аполинер), 296, f. 193v, нач. Что възвѣщеное начинаніе подинѣ ѹстрьмленіѣ дшѣамь гѣвително чѣстѣ рече своего сѣцѣства бѣ словѣхъ въсприетѣ плѣть (срещу монотелитите).

Езикът на хомилията е запазил следи от класическия старобългарски език. В сборници от Атон, Рилския манастир и Молдова е налице набор от идентични проповеди, които вероятно са преписани от един общ протограф на недостигнал до нас панигирик, напр. Hil.NM.SMS 404 and 442 (общи сведения за ръкописа в the catalog of the Hilandar library, [http://library.osu.edu/find/collections/hilandar-research-library/manuscript collection/manuscript-collection-on-microform-in-the-hrl](http://library.osu.edu/find/collections/hilandar-research-library/manuscript%20collection/manuscript-collection-on-microform-in-the-hrl), SPEC.NM.SMS), BAR 156 and 345 (общи сведения за ръкописа у Mircea, 2005, 30-31) и НБКМ 300 (общи сведения у Иванова, 2008, 91). Следи от Преславска лингвистична егзегеза намирам в Проповедь о Рождестве (тълкувание на Лк 2.1-15), напр. за Логоса-Син са използвани имперфект и форми на -льн-: тук цитирам текста по преписа от Рилския манастир, Панигирик от 1483 г., л. 329: иже вса носен, неисказанѣ носимѣ бѣ. иже никакоже нигдеже востаен, въ чести бѣше неуписаниѣ вписуемь.

В Слове о Вербном воскресении, Hil 404, 142r-142v, са запазени епентетичното -l-, формите на двойствено число, на падежите с втора и трета палатализация. Разликата изпъква при сравнение с една друга, съкратена и редактирана версия, преписана в Hil

384, 340 v-342r. Библейските цитати и топосите в това Слово имат паралели в признатите за Афанасиеви съчинения. Авторката подготвя изследване на приведените по-горе хомилии.

2. Езиковите изследвания върху Атанасий Александрийски

Съществен принос за идентификацията на Атанасиевото наследство е лингвистичният анализ на егзегезата в признатите за автентични творения, особено изследванията върху библейските цитати (Ernst, 2010, Donker, 2011). За изследванията от миналия век обичайният лингвистичен метод включва количествен анализ на цитатите, преглед на топосите и семантичните опозиции от типа ἄ νθροπος-σά ρχ-σῶμα, сравнения на разночетенията (например Dragas, 2005, 6-7, 11, 41). Събирането на максимален брой преписи и групирането на преписите според еднаквите разночетения е типична практика за определяне на различните редакции в източниците, които цитира Атанасий. От значение за статията ни са достиженията на патристиката за доказване съществуването на "смесени" традиции на текстовете в най-ранните достигнали до нас гръцки ръкописи, например в *Codex Alexandrinus* (British Library, MS Royal 1.D.V-VIII), където в Евангелската част е отразен Византийският тип текстове, а в "Деяния на апостол Павел" и "Посланията" - Александрийският (Donker, 2011, 3).

Дигиталните издания на библейските текстове създадоха възможност за прилагането на нова методология: триизмерен мултивариантен анализ (three-dimensional multivariate analysis in the biblical studies), резултатите променят досегашните наблюдения върху езиковите пластове в гръцките източници (www.sbl-site.org/assets/pubs/Donker/Athanasius.zip). Генеалогията на гръцките библейски ръкописи и двата атхетипа текстове, означени като традиция RS и традиция X е разгледана от Донкер (Donker, 2011, 19-21).

Езикови примери за използването на лингвистична егзегеза в Преславските преводи на Атанасий изнесе Пенкова (Penkova, 1913, 29-42).

3. "Посланието към Марцелин за тълкуването на псалмите"

Това съчинение на Атанасий е признато за автентично (Rondeau 1968, 176-197, Sieben 1973, 157-73, Ferguson, 1985, 2, 295-308, Ernst, 2004, 333-336) и е отпечатано от Migne, PG 27, Εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ψαλμῶν, Epistula ad Marcellinum de interpretatione

Psalmorum, 12-45, както и в Събраните съчинения на Атанасий, *Святитель Афанасий Великий, Полное собрание творений*, т. 4, 3-35, Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1903. Пълен английски превод у Gregg, 1980, 101-171).

Църковнославянският превод е отпечатан в Московската библия от 1663 г.⁴, която се пази в *Российский государственный архив древних актов*. "Посланието" е поместено след *Книга Иов* и пред *Псалтира*, но не е обозначено в съдържанието на изданието. *Острожская Библия* ЦГАДА е наборен вариант на Библията от 1663 г. (Автократова, Долгова, 1985, 168-171), но в Острожката библия "Посланието" липсва.

От значение за историята на текста е фактът, че "Посланието" е включено на същото място и в гръцкия *Codex Alexandrinus* от V век. Пренасянето на *Codex Alexandrinus* от Александрия през Константинопол до Лондон е свързано с името на патриарх Кирил Лукарис (Cyrillos Loucaris, 1572-1638, Wikipedia), патриарх на Александрия, а от 1620 г. патриарх в Константинопол. Патриарх Кирил основава теоложки семинар на Атон, спонсорира Максимос (Maximos of Gallipoli) да направи превод на Библията на новогръцки и преподава 6 години като професор в Академията на Вилнюс. В Московския архив на *Министерство Иностраннѣх дел* се пазят 50 писма на патриарха до цар Михаил Федорович.

Моя е хипотезата, че идеята да бъде включено *Посланието до Марцелин* на същото място, на което е и в *Codex Alexandrinus*, принадлежи на Кирил Лукарис. Патриарх Никон не е доволен от текста на Библията от 1663 г., защото не са поправени грешките, пренесени от Острожката библия, и в 1740 г. специална комисия обявява Библията от 1663 г. за неприемлива, в 1741 г. излиза Елисаветинската Библия.

Ръкописната традиция на "Посланието" не е изследвана, по устно свидетелство на Д. Полонский в 2013 г., за което му благодаря, съществуват няколко ръкописа с препис на "Посланието".

Езикът на текста в Библията от 1663 г. е по руска редакция, съдържа замяна на ъ с ѡ и е, смесване на носовките и замяна на ж/жс с у/ю, ѡ /ѡ с є, а, но регулярно се пише с ѡ.

Формата за вин. пад. мн.ч. ѡ е заменена на ихъ, вин. ед. и на єгѡ.

В библейските цитатите са запазени фонетични особености от старобългарския превод на Евангелието и Псалтира, напр. виждь, в' книзѣ, а също и нерусифицировани написания с ъ и ѡ вм. є, аористни форми за 3л. от типа ѡтрыгнѣ (Син.Пс. 44.1 отрыгнѣ),

⁴ Авторката благодари на Дмитрий Полонский, сътрудник на Историко-архивный институт Российского государственного университета, за предоставеното факсимиле от Посланието, което е приложено към тази статия.

архаични падежни форми от типа словесемъ и окончание -тъ в 3л. от типа речѣтъ.

Текстът съдържа лексикални преславизми като тои (вм. тъ, он) сирѣчь, рекше, върадованнаа в цитата от Лк 1.28, както е засвидетелствуван този вариант в Супрасълския сборник 248.15, 250.30 и 254.8, но в бележка в полето е отбелязан вариантът, известен от глаголическите евангелия – благодат'наа. Преписвачът редовно е отбелязвал различията в полето и печатното издание ги възпроизвежда, напр. край радостъ е записано веселіе.

Отглас от преводаческата практика на Ранната преславска школа и използването на граматическа егзегеза виждам в употребата на имперфект вѣ за божествените деяния, но аорист за небожествените, напр. какво спаситѣла нашегѡ в' тѣлѣ члѣскомъ вѣ пребываніе. Преводът е спазил Атанасиевата практика на двойно отрицание за предаване на подчертано положително значение в Апостолските слова от типа не невѣда, не невѣдаце.

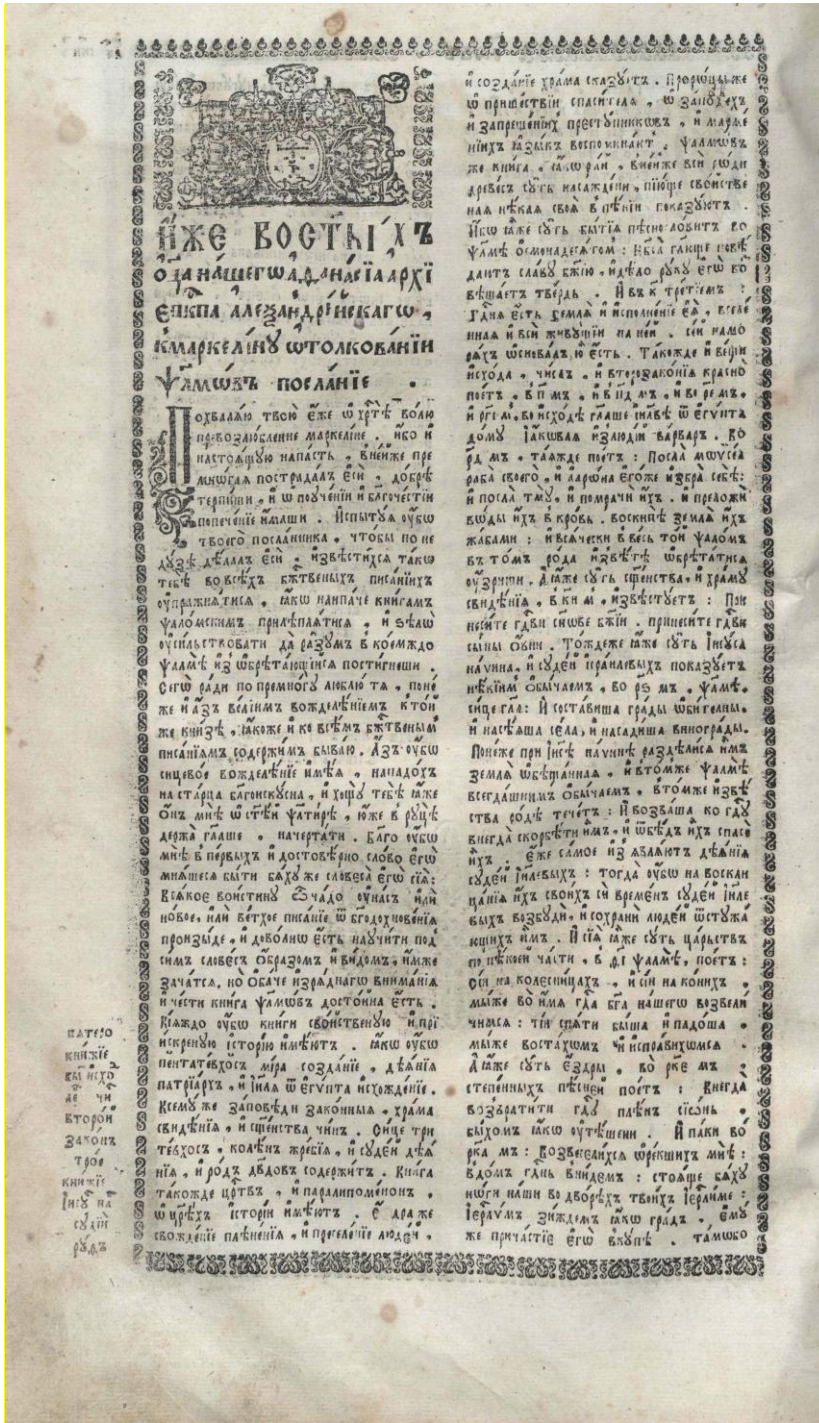
Посланието е единственият текст на Афанасий, в който е регистриран терминът παντάταθης, преведен с пѣнтатѣвхоъ в текста и с пѣтерокнижие в полето. В този текст Атанасий очертава и останалите канонични книги, а след цитат от Второто послание Тим. 3.16 прибавя и разделението на "стар" и "нов", παλαιὰ τε καὶ καινὴ. В Синописа на Священното Писание Σύνοψις ἐπίτομος τῆς θεῆας Γραφῆς, Synopsis Scripturae Sacrae, съставен в началото на V в., описанието на библейските книги е надписано с името на Атанасий.

Псалтирът в алегоричното тълкуване на Атанасий съдържа предсказание за всички моменти от възплъщението на Словото (Логоса) като залог за човешкото спасение; силата на Божието слово прогонва всички нечисти сили. Обяснението на приложението на всеки Псалм вероятно е било от голямо значение още в старобългарската епоха. Освен коментариите към използването на псалмите в *Посланието към Марцелин* е засвидетелствуван и друг егзегетически текст, приписан на Атанасий, с кратки алегорични коментарии към всеки псалм: Εξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, Expositiones in Psalmos. Гръцкият е известен по Cod.Vat.gr. 754 от X в., изследвана е гръцката, коптската и арабската версия (CPG, 1972, № 2140, 28).

В заключение е необходимо да отчетем фактът, че славянската традиция от преводи на Атанасий Александрийски не е привлечена за изяснение автентичността на неговите

съчинения. Липсата на печатни издания на ръкописите и евентуалната им замената от дигитални издания на славянските преписи ще открие възможност за прилагане на нови текстологични методи на изследване.

4. Копие от "Посланието към Марцелин за тълкуванието на псалмите" от Библията от 1663 г.

ВЗЯДША КОЛѢНА . КОЛѢНА ГНА .
СВЯДѢНІА ІІІАВО . А СІА ІАКЕ СЪТЪ
ПРОРОКЪ ВСАЧКИ ВЪЗДѢ ЗНАМЕНДЕТЪ
ШПРИШЕСТВІИ СПАСИТЕЛА . ПОНЕЖЕ ІАКШ
БГЪ ПРІИТИ ХОТАШЕ . ВЪ МД МЪ . ТАКШ
ПРОРИЦАЕТЪ : БГЪ РЕЧЕ ІАВѢ ПРІИДЕТЪ
БГЪ ГЛАГОЛЮ НАШЪ . И НЕ ЗАМОУЧИТЪ .
КО ФЛАМѢ ЖЕ . РЪІ : БЛАГОУБОЕНЪ РЕЧЕ
ГРАДІИ ВО ИМА ГДНЕ . БЛАГОУБОЕНЪ ВЪ
ІЗ ДОМЪ ГНА . БГЪ ГДЪ И ІАВІСА НАМЪ .
ІАКШЖЕ ЕСТЬ . СІА БГЪ ГДЪ . ОЧЕЕ СЛОВО
КО ФЛАМѢ РЪ М . СВОИМЪ СІХОМЪ ІАВѢ
ТВОРИТЪ : ПОСЛА СЛОВО СВОЕ . И ИЩЕ БІИ
ІХЪ . И ИЗВАКИ ІХЪ Ш ПОГИБЕИ ІХЪ .
ІАКШ БГЪ ПРІИШЕДИ ОНЪ . СІАЖЕ ЕСТЬ
СЛОВО ПОСЛАНОЕ : ТОЕ СІАМОЕ СЛОВО
ЕГДА ПОЗНА БІИТИ СІА БГІА . ГЛАГОМЪ
ОЧНИМЪ ІМЕНОВА ІЗВѢСТЕВА : ШЪІГНЪ
СІА МОЕ СЛОВО БЛАГО . ІІ ПАКИ ВО РЪ М .
ІЗ ЧРЕВА ПРЕЖДЕ ДЕННИЦЪ РОДНЪ ТА
ЧТО ШЕШ ІНО Ш БГА РОЖДЕНО БІИТИ РЕЧЕ
ШІ . ІАВѢ СЛОВО И ПРІИШЕДОСТЬ ЕГШ
И СЕШ РАДИ ВІДА ФАЛОМИННЪ БІИТИ ЕГШ
СЛОВО ОЧЕЕ . СІАМЪ ОБРАЗЪ ГЛАВЪ
ВО ЛЪ МЪ ФЛАМѢ : СЛОВЕСЕМЪ ГАИИМЪ
НЕСА ОУТВЕРДИШАТА . И ДОМЪ ОУТЪ
ЕГШ ВІА СІА ІХЪ . НИЖЕ Ш ХЪТЪ ГРА
ДШЕМЪ НЕ НЕВѢДАШЕ . ІАКШ СІА КТО
РАИ ВЕЛИКОЛѢПНѢ ШІИ ВІИИ ВОПОМИНА
НІЕ ТВОРИТЪ . ВО ФЛАМѢ МД МЪ :
ПРІОЛЪ ТВОИ КЪЕ ВЪВѢКЪ ВЪКА .
ЖЕЗАВЪ ПРАВОТИ . ЖЕЗАВЪ ЦРЪВІА ТВО
ЕГШ . ВОЗДЪИМЪ СІА ПРАВДЪ . И ВОЗ
НИВАИДЕТЪ БГЪ ЗАКОНІЕ . СЕШ РАДИ ПО
МАЗА ТА КЪЕ БГЪ ТВОИ СЛАСЪ МЪ РАДО
СТИ ПАЧЕ ПРІИЧАСТИННЪ ТВОИХЪ . ІІ ДАБА
КТО НЕ АНѢЛЪ СЕГО БОТШЕМЪ МЕТА
ШІИ ГРАДШІА . ПОКАЗА СЕГО САМОГО
ЧАКА БЪДЪЩА . ІІ ОНОГО САМОГО ІШІА
И ІАКШ ВІА СОДАШАТА . ТАКО ЕМЪ ГЛАГОШЪ
ВЪ ПЪ МЪ ФЛАМѢ : МАТИ СІА СІА
ІРЧЕТЪ ЧАКЪ . И ЧАКЪ РОДИСА ВІИИ .
И ТОИ ШІНОВА ІО ВІИИИ . СІА ОУКШ
РАВНА СЪТЪ СЛОВО СЕМЪ ЕУАЪСКОМУ :
ІІ НАЧАЛѢ БѢ СЛОВО . И СЛОВО БѢ ОУ
БГА . И БГЪ БѢ СЛОВО . ВІА ТѢМЪ
БІИША . ТѢМЪЖЕ Ш АБУШЪ ВО ЧРЕВѢ ПРІ
ЕШІИ . НЕ НЕВѢДА ТАИИ СІА СІАМЪ ІО
НЕ ЗАМОУЧА . НО СЕА ВІИИ ІЗВѢСТІЕ
СОТВОРИ . ВЪ МД МЪ ФЛАМѢ : СЛЫШИ
ДІИ И ВІИДЕ . И ПРІИКЛОНИ ОУХО ТВОЕ .
И ЗАБЪДИ АУДИ ТВОА . И ДОМЪ ОЦА
ТВОЕШЪ . ІАКШ ВОЖДЕЛЕТЪ ЦАРЬ ДОКЛО
ТЪ ТВОИ . ІАКШ ТОИ ЕСТЬ ГДЪ ТВОИ .
СЕ ТОЕ ПАКИ ПОДЪВІИ ЕСТЬ РЕЧЕНОМЪ
ГАВРИАЛОМЪ : РАДІСА ШЕРАДОВАНАА

ГДЪ ІТОКОИ . И СОТВОРИШЪ СЕМЪ Ш ХЪТЪ
ВОПОМИНАНІЕ . А КЪЕ И ЧАЧУКОЕ РОЖДЕ
НІЕ Ш ДВА ЗАЧАТІЕ ІЗЪ АВИ . ГЛА :
СЛЫШИ ДІИ . ГАВРИАЛЪ ОУКШ СВОИ
СТЪИМЪ ІМЕНЕМЪ СІА МРІО НАРЪ
ЧАЕТЪ . ІАКШ РОДОМЪ ЧЮЖДЪ . ДЪДЪ
ЖЕ ОНЪ СІАМЪ ІО . ІАКШ Ш СВОЕШЪ
СЪМЪ ПРОЗАКШЪ : ДІЦЕРЪ ІМЕНДЕТЪ .
И ЕГДА ЕГШ КНИГА ФЛАМЪШЪ ЧАКА
БІИТИ ІЗВѢСТІЕ . ПОСАДЪОВАТЕАНѢ
ТЕГШ ВЪ ПЛОТИ СТРАДАТЕЛНА ПОКАЗА .
ЛОВИТЕЛЪСТА ЖЕ ІУДЕНСКАА ПРІИВІДА .
ТАКШ ПОЕТЪ ВО ВТОРОМЪ : ВЪ СЪІО
ШАТАША ІЗЪІЦА . И ЛЮДІЕ ПОУЧИША
СА ТРІЕТНІМЪ . ПРІИДЕША ЦАРЕ
ЗЕМІТИ . И КНА ЗИ СОБРАШАСА БЪДЪШЪ
НА ГДА И НА ХЪТА ЕГШ . КО ФЛАМѢ
КА МЪ . ОБРАЗЪ СМЕРТИ . Ш АНЦА
СПАСИТЕЛА ІЗВѢЩАЕТЪ : КЪРАХЪ СМЕРТИ
ІВІАХЪ МА СІА . ІАКШ ШЕВЪДОША МА
ФІИ МІШЪІИ . И СІОМЪ АУБАВІАХЪ Ш
ДЕЖАШЕ МА : ІІ КОПАША РЪЦЪ МОИ
И ІШЪЦЪ МОИ . ІЗ ОУТОША ВІА КЪІТИ
МОА : ТІИКЕ СМОТШІА . И ПРІИВѢША
МА . РАДЪАША РІЗЪ МОА СЕБѢ
И Ш ОДЕЖДИ МОИ МЕТАША ЖЕБІА .
ІЗВѢСТЕВАИ ЖЕ ШЪРКАХЪ ІНОГАХЪ СЕШІХЪ
ІСКОПАНАХЪ . ЧТО ІНОГО . ТОКШ ВРЪ
ІЗВѢСТЕВЕТЪ . ВІИМЪ СІАМЪ ПРІИДАИМЪ
И СІА ПРІИПРАЖЕ : ІАКШ ГДЪ НЕ СІА РАДИ .
НО НАШЪ РАДИ СІОГЪ ПОДЪ СМЕРЕТЪ .
ГЛАЕТЪ ПАКИ Ш АНЦА ЕГШ . ТАКШ ВЪ ПЪ М :
НА МІЕ ОУТВЕРДИСА ІАРОСТЬ ТВОА :
ІАКШЖЕ ВЪ ІІИ МЪ ФЛАМѢ : ІІЖЕ НЕ
ВОУХІШАУХЪ . ТОГДА ВОЗДААУХЪ . НЕВО
ІАКШ ВІИИ ПОДЪЕЖАШЕ ОУМРЕ . НО ШНАХЪ
ПОСТРАДА . И ГНѢВЪ ПРОТІВЪ НАШЪ ЗАЧА
ТІИ ПРІИШЕПІЕНІА РАДИ ПОНІЕ НА СЕБѢ .
ДА АЕТЪ БЪДЕТЪ НАМЪ ГЛАГОЛАТИ .
КО РЪ МЪ : И СПАСЕТЪ СІА ОУКОГЪ
И СМІРИТЪ КЛЕВЕТНИКА . ІАКШ ІЗЪБАВИ
НИЦА Ш СІАНА . И ОУКОГА ЕМЪЖЕ НЕБѢ
ПОМОЩНИКА . СЕШ РАДИ ЕГШ НА НЕСА
ВОЗНІЕНІЕ ПРІИЖДЕ ВОЗВѢЩАЕТЪ . И
ГЛАГОЛЕТЪ ВЪ БГЪ МЪ : ВОЗМІТЕ ВРАТА
КНА ЗИ ВАША . И ВОЗМІТЕСА ВРАТА
ВЪЧНАА . И ВІИДЕТЪ ІШЪ СЛАКЪІ
ВЪ МЪ МЪ ЖЕ : КЪАДЕ РЕЧЕ БГЪ ВЪ
СІАКШОВЕИИ . И ГДЪ ВО ГЛАГѢ ТЪБЕНѢ .
СЪАДѢНІЕ ЖЕ ІЗВѢСТЕВЕТЪ . ВО РЪ МЪ
РЕЧЕ . (ГЛАЕТЪ) ГДЪ ГДЪІ МОЕМЪ . СІАДИ
ШДЕШІЮ МЕНЕ . ДОНДЕЖЕ ПОЛОЖЮ ВРАГИ
ТВОА . ПОДНОЖІЕ НОГАМА ТВОИМА .
ВЪ ДЕВАТОМЪ ТАКОЖЕ ФЛАМѢ . ПОГИБЕЛЪ
ДІАВОЛЮ ПОЛАГАЕТЪ . И ВОПІЕТЪ :
СЪАХЪ СІА НА ПРЕСТОЛѢ . СІАДИ ПРАВДЪ .

КО БГЪ
48 А
БАГОДАТ
НАА

Запретилъ еи изъясномъ . и погнѣ
нечитивн . Таже какъ сѣдъ ш оца
пріатъ , ннже сѣ сокровено имѣа . но
снго сѣднѣ всѣхъ градына провозвѣ
ствуетъ : Таже въ оа мѣ , ндѣже
глетъ : Бже сѣдъ твои цвн даждъ
и правдѣ твои снѣ цвѣдъ , сѣднги людси
твоимъ в правдѣ , и ннцнмъ твоимъ
в сѣдъ : Икоже нѣ мѣ мѣ : Призва нбо
свѣше , и землю разсѣднги людсѣа .
и возвѣстатъ нѣа правдѣ егѣ , какъ
бѣ сѣднѣ естѣ . И в на мѣ Фаламѣ :
Бѣ сѣа вроннѣ богѣвъ , погрѣдѣ же
богѣвъ разсѣднги . Таже и шпризва
ннѣ мѣзкѣ ш снѣ надчнннса , нзраднѣ
же ш мѣ гѣ : Кн мѣзкѣ воспнлн
те рѣкнми , вогкннннте бѣдъ глаомъ
радостн . И ш оа гѣ : Предннмъ
прнпадѣтъ еднспн , и вразн егѣ
перть полнждѣтъ . царѣ дачннстн
и острѣн дачн прннесѣтъ . и покло
натѣ емѣ вн царѣ земнтн , вн
мѣзкѣ порабѣтатъ емѣ . И сѣа оуѣш
рѣе во Фаламѣхъ понтѣа , нже во всѣхъ
кннгахъ нзвѣстѣютѣа . Проче не не
вѣдомо нѣѣ стѣнцѣ онѣ бытн гла
ше , тажде во всѣхъ писаннхъ
мѣствѣнѣ ш спаснтелѣ провѣстѣннѣа ,
и бѣмъ сѣ бытн ошсе провѣстѣннѣа ,
и тождѣ дѣа соглннѣ . Ико оуѣш
нннхъ ннѣ ннѣ нзвѣстѣа во Фаламѣхъ
лѣтъ естѣ нзшкрѣстн , ннѣ нже сѣтъ
и Фаламѣвъ , во нннхъ нзшкращѣнн .
Понѣже и мѣвнн пѣснн написѣа , ннѣа
воспѣваѣтъ , и двѣамъ молѣннѣа своѣ
стѣотворнѣа . Пакн во всѣхъ кннгахъ
внждѣ прѣстѣвнѣа законѣвъ оуѣстѣннѣа
нсторн . ннже сѣ чюднѣ , понѣже тон
ждѣ дѣа во всѣхъ естѣ . и вн нкоже
ннѣа дарѣвѣа , бѣгодатѣ нѣѣ дачнѣ
дѣнствнѣютѣа ; ннѣ сѣ естѣ прѣрѣчѣ
ствѣо , ннѣа законѣположнѣнѣ , ннѣа
нсторн воспнннннѣнѣ , ннѣа Фаламѣвъ
бѣгоубнѣннѣ : А понѣже едннѣ и тонждѣ
дѣа естѣ , кнѣмѣже всѣа еанка сѣтъ
бѣгодатѣнѣа раздѣленнѣа прнннѣатѣа ,
самѣже ш естѣнствѣа нераздѣленнѣа естѣ .
снѣо радн всѣѣ всѣ естѣ и цѣлѣа .
но обѣчѣ по вѣнн бѣгопотрѣбнѣо шкѣрѣ
ннѣа и раздѣленнѣа всѣмъ прнклнчѣннѣа .
Тажде настѣащнѣа шупотрѣкннѣа радн ,
кѣждѣ знанѣе всѣе нсполнѣннѣа гѣа
своѣа нсплѣаждѣтъ , и штѣдѣ естѣ .
что мѣвнннѣа вѣотѣаленнѣа законѣвъ про
рнцѣатѣа и поѣтъ ; прнцн прѣрѣчѣствнѣо
нѣ . законѣвѣннѣа прѣвѣщѣаюѣтъ .

егда глетъ : нзмнѣтѣа . и чнѣтн
кѣдетѣ . и шчнѣтн сѣоѣвѣа сѣа тѣсѣнѣо
нсторннѣа . нѣкогда же нсторннѣа напн
сѣнѣа . какъ дачннѣа ш ннѣннѣа .
и ннѣа ш рѣчѣнѣа , и ш сннѣннѣа :
Фѣмѣже обѣчѣамъ и Фаламѣвъ кннѣа
нмѣннѣа нѣкоѣе свонтѣннѣо сѣоѣ вѣ
нѣннѣа : и ннѣа бо нннѣа кннѣахъ вѣ
кратцѣ глетѣа , сѣа прѣстѣннѣа стѣа
мнѣа свонннѣа прнннѣннѣа . нкоже оуѣ
рѣхъ . полнѣатѣа обѣчѣе и ннѣа вѣко
ннѣа . и ннѣа вѣоѣвѣа оуѣстѣннѣа . егда
глетѣа : Прѣстѣннѣа ш ннѣа . и шстѣа
ннѣа рѣчѣнѣа , и шотѣннѣа кѣа . и вѣзѣннѣа
мнѣа . и поженнѣа . нѣкогда же
нсторннѣа повѣдѣа наѣстѣащѣа нсторннѣа ,
и прѣстѣннѣа ш ннѣа . нкоже
прѣрѣчѣннѣа , понѣже естѣ ошѣа сѣа
бѣгодатѣа дѣа , и вѣвѣннѣа тажде по
подѣрѣкннѣа , и дѣа хотѣннѣа дачннѣа .
болшн оуѣш н меншн прннѣатѣа снѣ
бѣгодатн , вѣ естѣнствѣа дѣа . ннѣа едннѣо
разннѣннѣа творнѣа , ндѣже кѣждѣ
бѣзѣа шстѣаленнѣа своѣа знаннѣа и сѣдѣннѣа
нсполнѣннѣа совершаѣтъ . Шкѣа кннѣа
Фаламѣвъ и ннѣа прннѣащѣае дарѣваннѣа .
и ннѣа ннѣа нѣчто , и чѣстн догѣтоннѣо
в сѣѣѣа содержнѣа . нко развѣе снѣо
что со ннѣа кннѣа гннннннѣа .
и вѣннѣа прѣстѣннѣа соглннѣа . ннѣа
ещѣе собѣствѣнѣо сѣа чюдѣа , ннѣа кѣждѣ
ждѣ оуѣш дѣнннѣа , и дѣннннѣа ннѣа
ннѣа накарннѣа ннѣа шкѣрѣннѣа и
жнвопнсанѣа закннѣа . бо ежѣ
вѣмъ штѣдѣа ннѣа ш зѣака лѣтъ
естѣ прнѣа н раздѣлнѣа , и такѣ
прѣвѣщѣа ннѣа . какъ тѣа написѣа
ннѣа . во нннѣа оуѣш кннѣахъ точнѣо
самннннѣа законѣа повѣщѣа ннѣа ,
что творнѣа . и что штѣа ннѣа
подѣкѣа ; ннѣа прѣрѣчѣннѣа токнѣа прн
ннѣа нсторннѣа надчннннѣа ш нсторннѣа .
дѣннѣа црѣннѣа , и стѣахъ познѣа ннѣа .
ш кннѣа Фаламѣвъ , развѣе бо ежѣ надчн
ннѣа сннѣа самннннѣа ежѣ дѣнннѣа
дннѣа своѣа раздѣлнѣа мождѣа , и поѣмъ
шннѣа ннѣа шкѣрѣннѣа , и ннѣа же стѣ
ннѣа . образѣа словѣсѣа почннннѣа .
ннѣа точнѣа же дачннѣа емѣ прѣчнѣа . но
и что сннѣа ннѣа творнѣа ннѣа сннѣа
ннѣа ннѣа . ннѣа шкѣрѣннѣа . сѣа бо
ннѣа ннѣа во нннѣа писаннѣахъ повѣстн
запрнѣа ннѣа . слѣпѣа ннѣа : но всѣа
кннѣа какъ подѣкѣа вѣдѣржѣннѣа
ш сннѣа ннѣа шкѣрѣннѣа : нкоже и
ннѣа повѣщѣа покланнѣа творнѣа .

НАИ ШЕЛИЧНАИ СОБЪСТІЮ ОУМНАЕТСА .
НАИ ШОУПОКАНИ НА БГА СЛЫША .
И ШОМЗДАНІИ ВЪРЪШИХЪ , НЕ ИНАЧЕ .
НО АКИ ШЕБЕИЗ МЗДЪЗДАНИИ РАДЕТСА .
И ЕГО БЛАГОДАРНІИ НАЧИНАЕТСА . КОИТИНЪ
ЕГДА ТРЕТИИ УЛОМЪ ПОИТЪ , НА БСО
СКУЖИ ВЪЗРАА , МОДЕСА ПІА СЕБЕ
НАЛЕЖАТИ НЕПРЕДЕТЪ . ДВАТИН ТАКОЖЕ .
И БІ , НЕ ИНАЧЕ , НО АКИ БИ ШЕБЕИЗ
ОУПОКАНИ И ШОБЕТАХЪ ГЛАГОЛАХЪ .
ИЗВЪСТЕБЪТЪ . ПОДОБНЫМЪ ОБЫЧАЕМЪ
КПАТИНАТОМЪ ЧИТАТЕЛЬ СЛОВЕСА ПОКАНИА
ТАКО ПРОИЗНОСИТЪ , АКИ БИ ОНЪ
САМЪ БЛАЗ , ШЕИМЪ ЖЕ ГЛАГОЛЕТСА .
ПАКИ БО УЛАМЪ , ИГ МЪ , И НЕ МЪ
И Б МЪ , И МА МЪ . ТАКО ОУСТРАИТСА
ЧТЕНІЕМЪ , АКИ БИ САМЪ , АНЕ ИИЗ
КТО ПІА ГОНИА ТЕРПЕЛЪ . И ГЛАСИ
ПІА АКИ СЛОА ИИ БЪДЪ ПРИФЕЛЕТЪ .
ПРОЧЕ ЖЕ КИИДА УЛОМЪ СИИХЪ ОБРАЗОВЪ
СЛОВЕЦЪ ЗАЧАТТА ШОДУ ЕТА , И ТАКОШ
ОУСТАИОА , БО ЕЖЕ ВЪНУХЪ , ИМОЖЕ ПРЕЖЕ
РЕЧЕА , ДВИЖЕНІА ЧТАТЕНІИ НАШНУХЪ
ОУБЕДЕТИ , И БЛА ОНАА НЕПРЕКАТИ ШНАГЪ
ГЛАТИСА , И НАГЪ САМЪХЪ СЛОВЕСА БЫТИ .
ШНОДА ЖЕ БЫБАЕТЪ , ИАКО ПОМИНАЕ НАШИ
СТАСТИ , СЛОА БЛЪЧИАА ПРЕЖЕНАЕМЪ
ИЖЕ БО БО УЛАМЪХЪ ПОИТІА , И ПІА
ОБРАЗЦІИ НАШИ ИЗРАКИ БЫТИ МОГУТЪ .
НО И ПІА БЛГЪ ЕСТЬ СПИТЕЛА НАШЕГО .
ЧАКЪ ОУЕШ ОНЪ НАГЪ РАДИ БЫКЪ ,
ПЛОГЪ СВОЮ ЗАНУ ДАДЕ НА СМЕРТЬ .
ДА БЪХЪ ИЗБАВИТЪ Ш СМЕРТИ . ВЪ КОНЕЦЪ
ИЗНАИ И БЛАГОИЗВИЩЕНІИИ ЖИТІА ОБРАЗЪ
НАМЪ ХОТА ПОКАЗАТИ , ІЕН БЛЕКЪ
САМОИЗ ИЗШБРАЖЕНЪ ПОКАЗА , ДА НИКТО
ОУДОКЪ ПОСМАХЪ БРАГОМЪ ЗАПАТЪ БЪДЕТЪ .
СТАЖАА ШЕГЪ НАД ДІАКОМЪ ПОБЪДАИ .
ИЗВЪСТНО ЗНАМЕНІЕ БЕЗСТРАШІА
ТЪМЪ ЖЕ НЕГОКМЪ НАДЪИ , НО И СТОБДИ .
ДА БЫЛОМЪ МЫ ИСАИГО ГАНША СЛЫШААИ
И ЕГО АКИ ОБРАЗЪ И ЗРАКЪ ЗРАШЕ
ТВОРИА БНАЗЪ БЗАНІИХЪ ПІААИ
СЛЫШАЕ ШИНО : НАУЧИТЕА ШМЕНЕ .
ИАКО КРОТОХЪ ЕСТЬ ИСИРИХЪ СООЦЕМЪ .
НИЖЕ ЕСТЬ ДА БИ КТО АИКОИЗШЕБРАКЪ
СОВЕРШИЛОЕ НАДЪИЕ ДОБРОДЕТЕА .
НАЧЕ ЕГО ЕЖЕ ГЛЪ ИЗРАКИ ВЪСЕКЪ
САМОИЗ . АЧЕ ОУКШ ТЕРПЕНІЕ БЫЛЪ .
НАИ ЧЕЛОВЪКОУБИЕ , НАИ БЛАГОСТАНІИ .
НАИ МОЖЕТЕО , НАИ МАТЬ , НАИ ПРАВДЪ
ЗНАИ . БЛА ВНЕИМЪ ЕДИШИ , ИАКО ИИ БДИИХЪ
И ДОБРОДЕТНИ ОБРАЗЪ ШИКА БЪАЕТЪ .
И ВЪНУШИМЪ НА ЧЛИКИИ РАДЪ ЖИВОТЪ .
СИ БИДА НАВІАГЪ РЕЧЕ : ПОДАЖАТИАІЕ
МЪ БЫВАТЕ , ИМОЖЕ ИАДЪ ХЪТЪ .

ОАИИТИ БО ЗАКОНПОЛОЖИТЕА ДОБРОДЕТЕА
СЛОА ДАЖЕ ДО СЛОВЕСЪ ТОЧИИ ПРОУАДОША .
И ПОТОАИКЪ ТОЧИИ ПОДОКАИТСА .
ГЛЪ ЖЕ ИАКО КОИТИНЪ БЪХЪ ГЛЪ ,
И ТРОИТИА ДЪЛЪ СЛОКЪХЪ . НЕ ТОЧИИ
ЗАКОНШЪХЪ СЛОВЕСИ СКОИИ НАЧІИ .
НО И СЕБЕ САМОГО БО ОБРАЗЪ ПРИДЪАИ .
ДА БИ ХОТАИИ ЕГО БЫТИ , БЪДААХЪ
БЛАГЪ БЛГЪИ ПОКАНИАА ЗАКОНИ .
СРЕГЪ РАДИ И ВЪЖДЕ СВОЕГО ПРИИТЕА
ШЕИМЪ БО УЛАТИРЪХЪ БОЗГААИ .
ДА БИ ИАКО БЛЕКЪ САМОИЗ ШЕБЕРНИИИ
И ИКНИИ ОБРАЗЪ ЧЕЛОВЪЧЪ ПОКАЗАА .
ТАКО ЖЕ Ш УЛАИШЪХЪ ДИЖЕА , И СТРАТИ
ДЪШЕВНАА , КТО БИ АИКОБСОУЧЕАХЪ .
МОГАХЪ ИЗЪЧИТЕА , ХОТА ИЗШЕБЪТИ
ТАМЪ КОИШЕДО СДВИЖЕНІА БРАЧЕИТЪ БО
И ИАКАЗАНІЕ . АЧЕ БО ЧТО И ДОСЛОВЕНОШ
ЕСТЬ И ПОДОГОИТИНО ТРЕКЪ ЕСТЬ
ГЛАГОЛАТИ . ИАКО ОУЕШ ЕЖЕ ГЕНОЕ
ПИСАНІЕ ОУЧИТЕАНО ЕСТЬ ДОБРОДЕТЕАИ .
И БЛАГОСТІА . ОБАЧЕ ЖЕ УЛОМОСАА
КИИГА ИЗВЪСТНАИ И БКИИ ОБРАЗЪ .
И ИИПРАВАИИ ДЪШЪ СОДЕРЖИТЪ . ИАКО
ОУЕШ ПОСЛАААИ КО ЦИИ ПОСЛАИИ .
ИЗВЪСТНЫИ ОБРАЗОВЪ СЛОВЕСА СЛАГАЕТЪ ,
ДА НЕ БИКЪ ЕГО ОБРАЗЦА ПИША , БЛАВЪХЪ
И НЕБЪЖА БИЧЕНІСА : ТАКОЖЕ БЖЕ ТВОАА
ПІА КИИГА , ПРОЧИТАВАЮЩЕ И ХОТАИИ
ПОЗНАТИ , КАКОВО СПИТЕЛА НАШЕГО
БЪТЪАЕ ЧАЧЕСКОМЪ БЪ ПРЕБЪВАНІЕ , ИАКЪ
ОНОЕ ПОКАЗЪЕТЪ , И НА ПАМАТЬ ПРЕВОДИТЪ .
ШЕБЧАЮТІА ОУЕШ СИИХЪ УЛАИШЪХЪ
ЧТЕНІЕМЪ СТАСТИ . И БЛАГОСОЧАИАЮТІА
БЛЪЧИЕ , ПОСИМЪ ДЪША ТЪМЪ ЖЕ
ОУЧИТЕАТОМЪ ОУТВЕРЖАЕТСА . ОУЕШ ОУЕШ
ИАКО ПІА Б ПЕРВУХЪ ВЪ СЕИ КИИЗЪ ЗИТІА .
И БЦИИ УЛАИИ ПОБЪДАТАИИ : И БЦИИ
НАКАЗАТАИИ : И БЦИИ ПРОИЦАТАИИ :
И БЦИИ МОАИТАИИ : И БЦИИ ИИПОВЪДАТАИИ .
ПРОЧЕ ЖЕ ПОВЪДАТАИИ СЪТЪ ПИ :
ДЕСАТИИ . МГ . МИ . МД . ОЗ .
ПС . ПИ . ПД . РД . РГ . ОКС .
РАС . КСЪХЪ ЖЕ ЧИСЛОМЪ . КИ
ОУПРАЖАИИИСАЖЕ ВЪ МАТЪХЪ И БО ШЕБЪТА
СЪТЪ ПИ : РАЗ . ПД . РА . РА .
РА . КСЪХЪ ЖЕ УЛАИШЪХЪ ПАТЬ .
БИБЕДОУЩІИ СВОИХЪ МАТЪИ И ПРОШЕНІА
СОДЕРЖАИИ СЪТЪ ПИ . ПАТИИ . ШИТИИ .
ІЕДМАИ . АІ . КІ . ВІ . КА . КЗ .
ЛГ . ЛЗ . ІМЪ . ІС . НА . НЕ .
НС . НИ . ВЪ . НК . НЕ . ОЗ .
РЕ . РИ . РМЪ . КСЪХЪ ЖЕ УЛАИШЪХЪ
АДАСАТЬ . І . ИАВЪЩИИ ЖЕ БИТЪ БОВАИИА
МАТЪХЪ , И БЛАГОДАРНІА НАЧЕТАИЕ . БЛИИХЪ
ЕСТЬ . РЕШЕ , ЕГО ТРИДЕСАТЬ ОСМИИ .

ОУЧИТЕ
БЛАГІА

ма 111

ВОССТАЮЩИЯСЯ ВЪДОМЪ БИДОВАНІА, СЪТЪ
 СІА : Г . КЕ . АН . ЗД . ОГ . ОН . ОФ .
 РКЗ . РКД . РА . ВЪСЪХЪ ЖЕ УЛМОВЪЗ . І .
 И ПОВЕДАТЕЛЬНИИ ЕДИНЪ ЕСТЬ . ПИТЬЕ
 ПАТЯСАТЪИ . ИМЪЩИИ ЖЕ ГЛАГОЛЕНОЕ
 МОЖЕИЕ . СЪТЪ СІИ : Д . ОД . РА . РЕ . РС .
 ІЗ . РАЕ . РАЪ . ВЪСЪХЪ ЖЕ УЛМОВЪЗ . И .
 ИМЪЩИИ ГОВОРЯЩАГО ИСПОВЕДАНІА .
 И ПРОШЕНІА ІХЪ ХВАЛЕНІАМЪ . ЕДИНЪ ЕСТЬ .
 РИШЕ . РІ . ИМЪЩИИ ЖЕ НАКАЗАНІА ЕДИНЪ
 ЕСТЬ . РИШЕ . РАД . ОДУЖАЩИИ ПРОВО
 СТЕА . СЪТЪ СІИ : К . КА . МА . МЪ .
 БА . ВЪСЪХЪ ЖЕ ПАТЬ УЛМОВЪЗ .
 ИМЪЩИИ ІЗЪ ПРОВОСЪТІЕМЪ ВЪДЪ ИСТОРИИ
 ЕДИНЪ ЕСТЬ . РЕШЕ . ЧИСЛОМЪ . РА .
 НАКАЗАТЕЛЬНИИ ЖЕ И ПОВЕДАТЕЛЬНИИ СЪТЪ
 СІИ : КИ . АЕ . ПЪ . ТД . ЧЕ . ЧЪ . ЧЗ .
 РК . РГ . РГІ . ВЪСЪХЪ ЖЕ . І . НАКАЗАТЕ
 ЛНИИ ЖЕ СПЪСЕНІА ЕДИНЪ . РИШЕ . РМД .
 ШПНИЮЩИИ ЖЕ ВЪЖИТИИ ДЪВРОДЪТЕЛИ СЪТЪ
 СІИ : РА . РАІ . РНІ . РАД . РАВ .
 ВЪСЪХЪ ЖЕ ПАТЬ УЛМОВЪЗ . ХВАЛЕН
 ТЕРИИ ЖЕ СЪТЪ СІИ : МЪ . РВІ . РВІ . РАД .
 РАІ . РМЪ . РМЪ . РМІ . РН . ВЪСЪХЪ ЖЕ . Д .
 БАГОДАТЕЛЬНИИ СЪТЪ СІИ : И . ЗІ . КД .
 АГ . МЕ . АЕ . ОГ . ПГ . РІ . РВА .
 РЕ . РЕ . РИ . РМА . ВЪСЪХЪ ЖЕ . ДІ .
 ПРОВОСЪДАЮЩИИ БЛАЖЕНСТВО СЪТЪ СІИ :
 А . А . ДА . РАІ . РНІ . РКЗ . ВЪСЪХЪ ЖЕ . С .
 ЕСТЬ И ПОКАЗУЮЩИИ СПЪСЕНІЕМЪ РАДОСТЬ .
 НО ЕДИНЪ РАЗЪМЪЩІИ . ІЗІ . ЕСТЬ И КМЪ
 ЖИТЬЕ ВОЗДЪВЪЩАЮЩИИ . ПИТЬЕ . ОД .
 СЪТЪ ШЕЛАНІАЮЩИИ НЕЧТИВЪХЪ И БЕЗЪ
 КОНСТВЪЩАЮЩИИ . РИШЕ . ЧИСЛОМЪ ВТОРИИ
 ПІ . АЕ . НА . НЪ . ВЪСЪХЪ ЖЕ ПАТЬ .
 СЪТЪ ПРИЗЫВАЮЩИИ . ЧЕТВЕРТАИ ГЛАГО
 СЪТЪ ВПЕЧАЛІИ НАГОДАЩИИ ИЗЪВЪСТЪЮ
 ЩИИ . ІАКЪ ОД . И АЕ . ВЪСЪХЪ ЖЕ . ДВА .
 СЪТЪ ХВАЛЕНІА СЪ ГЛА . КЕ . КЪ .
 АН . АД . МА . ОЕ . ПГ . ЧЕ . ЧИ . РНА .
 ВЪСЪХЪ ЖЕ . І . НАКАЗУЮЩИИ ИЗЪВЪСТЪ
 ПИ СЪТЪ : ИЗ . ПА . ВЪСЪХЪ ЖЕ ДВА .
 ТВОРАЩИИ ЖЕ СПЪСЕНІЕМЪ СЛОВА СЪТЪ СІИ :
 МЪ . РА . ВЪСЪХЪ ЖЕ ДВА . ДОКАНАЦІА
 ЩИИ . И ВОСКРЕСЕНІИ ИЗЪВЪСТЪЮЩИИ ЕСТЬ .
 АЕ . ЧИСЛОМЪ ЕДИНЪ . ПАКИ ПРИНОСАЮЩИИ
 ТОЧИИ ВОСКРАСЕНІА СЛОВА СЪТЪ ЧД .
 РАСПОЛОЖЕНІАМЪ ОУЧЕО СІИМЪ ЧИСЛОМЪ
 УЛМОВЪЗ . ГОДЪ ЕСТЬ ЧИТАТЕЛЮ КО ВЪСЪХЪ
 ШЕЛАНІАЮЩИИ ІАКЪ ОЖЕ РЪХЪ ДЪВЖЕНІА И ЧИИХ
 ІВОЕА ДШИ . И ТАКЪ КО ВЪСЪХЪ ВШЕУХЪ
 ОБРАДЪ И ОУЧЕНІА ПОМОЖИТИ . ДА БЫ
 ИЗЪБРАДЪ КИМИ СЛОВАМИ МОЖЕТЪ ЕСТЬ ОУГО
 ДИТИ . И КОИМИ ГЛАГОЛЕНІАМИ ИСПРАВИТИ .
 И ЕСТЬ БАГОДАТЕЛИИ . ДА НЕ ПАДЕТЪ БИЧЕ
 ІТІЕ . ИНАЧЕ ГЛАГОЛЕНІА СЛОВА ПРИМЪШЪ

НЕ ТОЧИИ БО ШЕЛАНІА . НО И ШЕЛАНІА КОМЪ
 ГЛАГОЛЕНІА ПРАЗНОМЪ ШЕЛАНІА ПРОВОСЪДІА
 ЕСТЬ ДОЛЖИИ СІИИ ШЕЛАНІА . АЩЕ ОУЧЕО
 БЛАЖЕНСТВО ЧІИ ПОУБАЛТИ ХОЩЕИИ
 ИМАШИ ІАКЪ ГЛАГОЛЕНІА ПОДОБАЕТЪ БАТИ .
 И ШЕЛАНІА И КОМЪ НА СЛОВА ДО
 СТОИТЪ ГЛАГОЛЕНІА ШЕЛАНІА А ГЛАГО
 БЛАЖЕНІА МЪЖЪ . ИЖЕ НИДЕ НА ШЕЛАНІА
 НЕЧТИВЪХЪ . И ДА : БЛАЖЕНІА ИЖЕ
 ШЕЛАНІА СЪ ВЪДОМЪ . И РМ :
 БЛАЖЕНІА РАЗЪМЪВАНІА НАИЩА И ОУЧЕО .
 И РАІ : БЛАЖЕНІА МЪЖЪ БОАІА ГЛА .
 И РКЗ : БЛАЖЕНІА КИ БОАІА ГЛА .
 АЩЕ ИЖЕ ШЕЛАНІА ВОУЩЕИИ ЖИДО
 ВКАА НА ХЪГА НАВЪТОВАНІА . ИМАШИ
 КТОЮ ПЪСЕНЬ : ВЪСЪХЪ ШЕЛАНІА
 ІАЩЕ . АЩЕ ИЖЕ ГОНІТЕЛИ ЖИДОВСКІА
 ТЕРИИ . И МИШИ СЪТЪ ВОСТАЮЩИИ
 НА ТА . ТРИИ УЛМОМЪ ИЗЪРЕЧЕИИ : ГДИ .
 ЧТОА ОУМНОЖИША СЪЗЖАЩИИ МИ .
 АЩЕ ИЖЕ ТАКЪ СЪЗЖИМЪ . ПРИЗВАА СІИ
 ГЛА . И ІАКЪ ОУЧЕИША ТА . БАГОДАТИИ
 ЕМЪ ИЗЪВЪЩЕИИ . ПОИ ЕМЪ УЛОМЪ . А :
 ЕЩЕ ДА ВОЗВЪХЪ . И РАІ : ВОЗВЪЩЕИИ
 ІАКЪ ОУЧЕИША ГЛА . АЩЕ ИЖЕ НА ОД
 КАКИХЪ ЛОВИТЕЛЪСЪА ВОЗРИШИ . МОИ
 ТЪАМЪ ТВОИМЪ ВОДШИ ГДИИ ЖЕЛАШИ
 ПРИТИ . ОУЧЕО ДОЛЖИИ СІИ ПЪТИ
 ПАТЫИ УЛОМЪ : ГЛА МОА ВЪДШИ
 ГДИ . АЩЕ БЖЕ ПРІЕНІА ШЕЛАНІА .
 И СЕГЪ РАДИ ІМЪЩЕИИ ТАКЪ ЗРИШИ .
 ПРИДИТИИ ВЪДЕТЪ ТИ ГЛАТИ УЛОМЪ . С :
 ГДИ . ДА НЕ РАДОСТІА ТВОЮ ШЕЛАНІА
 МЕНЕ . И АЕ : ГДИ ДА НЕ РАДОСТІА ТВОЮ
 ШЕЛАНІА МЕНЕ . НИЖЕ ГИ БЪАМЪ ТВОИМЪ
 НАКАЖЕИ МЕНЕ . ІАКЪ ІТЪ ГЛА ТВОА
 ОУЧЕИША МИ . АЩЕ ИЖЕ ВЪДШИ ТВОЕ
 ЛОВАТЪ . ІАКЪ ОЖЕ АХИТОФИА ДВА .
 ВОСПЕИИ : ГДИ БЖЕ МОА . НА ТА ОУПО
 ВАХЪ . И ОУПОХА НАГА . И ПАСЕТЪ ТА .
 АЩЕ ИЖЕ ВЪДШИ НА БАГОДАТЬ БЖІА
 ШЕЛАНІА . И ПРІВЪДЕНІА КО СПА
 СЕНІА РОДЪ ЧАЧЕИИ . И СЕГЪ РАДИ
 ГЛА ІЩЕ ЛОВАТИ ХОЩЕИИ . ВОСПЕИИ .
 И . УЛОМЪ : ГДИ ГЛА НАШЪ . КВА
 ЧИДНО ИМА ТВОЕ ПОБЕИ ЗЕМАН .
 АЩЕ ИЖЕ ПАКИ БАГОДАРА ЕСТЬ . ВНО
 ТРАДНАИ СІИХЪ . ИЛИ ШТОЧИЛЪХЪ
 ШИНАХЪ ПЪТИ ПРІИИМАШИ . ИМАШИ
 ПАКИ ТОИЖЕ . И . УЛОМЪ . КЕМЪ
 БАГОПОНЕИИ : ГДИ ГЛА НАШЪ .
 И П . УЛОМЪ : РАДОСТЕА ЕСТЬ ПО
 МОШНИКЪ НАШЕМО . ПОВЕДАНІА ЖЕ
 ВЪРА . И ГОЛАЮДЪ ТОЗДАНІА . И ОУЧЕО
 СЛОВОМЪ УВАЛАСА . НО НА ГНА БЖІА
 ВЪРА . ЕСТЬ ГЛАГОЛЕНІА ІЕ ГОДЪВАТЪА .

Б е с л и

211

А. УЛОМЪ ПРОУЧИШИ : И ПОВЕША
ТЕБЕ ГДН ВЪМЪ ЦРЦМЪ МОИМЪ .
АЩЕЛИ КТО ТА БОЛЪНЮ ВОЗМУШАТИ
ТЩИТСА . ОУПОВАИ ТЯ НА ГДА . И ПОИ
Г . УЛОМЪ : НА ГДА ОУПОВАХЪ КАКШ
РЕЧЕТЕ ДШИ МОИ , БГДА ЕДИШИ МНШ
ГНХЪ ГОРДЫНЮ И СЛОБЪ . ТАКШ ИЗО
ШЕИДЪШЮ . ТАКШ НИЧТОЖЕ СТА
НА ЗЕМЛИ ДБЕТСА . ПРИБЕГЪИ КО ГДА .
И ПОИ . АИ . УЛОМЪ : СПАСИ МЯ ГДН .
АЩЕЛИ ДИАВОЛЪМЪ ИНА СЪТЪ ВРАГШЕЗ
ЛОБИТЕЛЬСТВА , НЕ ШАКАЕИСА АКШ ЗА
БЪНЪШЪ ШГДА . ВО ПРИЗОВИ ГДА .
И ПОИ . КЪ . УЛОМЪ : ГДЪ ПРО
СВЕЩЕНЮ МОЕ И СПАСИТЕЛЪ МОЕ .
АЩЕЛИ ОУСАМЪШИШИ СЪТЪ ГЛАГОЛЪЩИХЪ
ШПРОКНАДЪШИИ БЪИИ . ДА НЕ ОДРЪЖИШИ
ИХЪ НИСТИЮ . НО КЪ БГДЪ ПРИБЕГЪ
УТИ . ГИ . УЛОМЪ . И ИЕ : РЕЧЕ
БЕЗЪМЪНЪ ВЪ СРЦИ СВОЕИМЪ : НЕ БЪТЪ БГА .
АЩЕЛИ ПОСМЪ НАДЪИТИСА ЖИВЕШИ
КАКОВАИ ИМАТЬ БЫТИ ГРАЖДАНИХЪ НЕ
БЪИШИ . ВОСПОИШИ . АИ . УЛОМЪ :
ГДН , КТО ШЕНТАТЪ ВЪМАНШИ ТВОИМЪ .
ТРЕБЪИ ТИ МАТЕЗЪ СОПРТИВЪШЪ СПОУТА
ТВОЕЗЪ . СЪХЪ ЖЕ ШЕГОДАЩИХЪ ДШЮ
ТВОЮ . ПОИ . ЗИ . УЛОМЪ : ОУСАМЪШИ
ГДН ПРАВЕДЪ МОЕ . И ПЕ : ПРИКЛОНИ
ГДН ОУХО ТВОЕ . И ПИ : МАТИ ТВОА
ГДН ВО ВЪКЪ ВОСПОИ . И РИ : ГДН
ВОЗВЪХЪ КЪ ТБЕ . ОУСАМЪШИ МА . АЩЕЛИ
ВЪДАТИ ЖЕЛЪШИ , КАКШ МШУСИ МОИ
ЛА . ИМАШИ . ПД . УЛОМЪ : ГДН ПРИ
БЕЖИЩЕ БЫЛЪ ЕСИ НАМЪ . ЗАРАЕЗЪ ИЗЪБЕ
ЖАЛЪ ЕСИ ШЪ ВРАГШЕЗЪ ТВОИХЪ . И СПАСА
ЕСИ ШГОМЪЩИХЪ ТЯ . ВОСПОИШИ . ЗИ . УЛО
МЪ : ВОЗЪИВИ ТЯ ГДН КРЕПОТЕ МОА .
УДИШИСА ЕСТЬЕТА ЧИИДЪ И ПРАВЕ
ДЪИИ ДАРОВАИИМЪ КИИМЪ . И ЗАКО
НОИМЪ БЖЪТЪВЪИМЪ ЗАПОВЕДЕМЪ . ВОСПОИ
ТЫ ЕМЪ . ИИ . УЛОМЪ : НЕСА
ПОВЕДАЮТЪ СЛАВЪ БЖЮ . И БГ .
ВИДА ШЪЛОБАИИХЪ . ОУТЪШАИ СЪХЪ
МОЛЪСА ШНИХЪ . И ГЛАГОЛИ ИМЪ СЛОВСА
АИ УЛОМЪ : ОУСАМЪШИТЪ ТЯ ГДЪ БЪИИ
ПЕЧАЛИ . АЩЕ ЕДИШИ ПИТАИМА ТЯ
ШГДА . И БЛАГОПЪЛУЧЕ ИСПРАВЕМА .
БЛАГОПЪЛУЧЕТИВЪИЩА ШОИМЪ . ПОИ УЛО
МЪ : ГДЪ ПАИЕТЪ МА . И НИЧТОЖЕ МА
АИШИТЪ . АЩЕ ВЪЗИ КЪ ТБЕ ПРИБЪИЖА
ЮТСА . ТЯ ЕДИНАЧЕ ВОЗЪИВИ ДШЮ ТВОЮ
КО ГДА . И ГАН . КД УЛОМЪ : КЪ ТБЕ
ГДН БОДЪИГОХЪ ДШЮ МОЮ . И ОУЗНИШИ
ВРАГИ БЪДЕ ТРЪЖАИЩАСА . ЧАЮТЪ
ВЪЗИ ТБЕ НЕ ЕДИНОЮ ИНОЮ БЪИЮ .
ТОКШ КРОВЕ ИСПОИЕНАМИ РЪКАМИ

ТЩАТИ ОУСИТИ ТА . НЕ ДАЖЕ ЧАКОВИ
БГА . ЗАБОРИ ОУБЪ СЪТЪ БГА ЧАЧЕКАА .
НО БГА СЪДИО МОИ . ОИЗЪ ОУБЪ ГАНЪ
СЪДАИ ЕСТЬ И ГЛАГОЛИ . КЕ . УЛОМЪ :
СЪДИ МИ ГАН . ТАКШ АЗЪ НЕ СЛОБИО МОЮ
ХОДНУХЪ . И АД : СЪДИ ГДН ШЕНДАЩИА МА .
И ВЪБРАНИ . И МД : СЪДИ МИ БЖЕ
И РАДЪИ ПРИ МОЕ . АЩЕ ЛИ ЖИТОКО
НАПАДАТЪ ВЪЗИ . И ПРИИШО ЖЕ ТВОИХЪ
АКИ ШПОЛЧЕНЕИМЪ СЪДАТЪ . И СЕГШ РАДИ
ПРЕЗИРАЮТЪ ТЯ . АКИ ПОМАЗАННИ ИБЪСИ .
И БРАНИ ЖЕЛАЮТЪ . ДА НЕ БОЛЪНЮ И СЪТЪ
ХУМА СЪТЪИШИСА : ТО ГАН . МЪ . УЛО :
ВСИ ПЪЗЫЦИ ВОСПЛЕИТЕ РЪКАМИ . И ПРОЧЕ .
ПОНЕЖЕ НИМОЩНО ЕСТЬ ЕСТЬЕТО ЧАЧЕКОЕ .
АЩЕ ПАКИ ПРИСАДЪТЪ ЛОВИТЕЛИ . ДА БЫ
ЕСИ ОУПОКОЕНЪ И БЪТЪРАШЕНЪ ШНИХЪ
ИЗЪБЪЛЪ . ВОЗИИ КО ГДА ВО УЛОМЪ
МЪ . СОДЕРЖАШАСА : ВЪИИ ГДЪ
И ЖЕЛЪНЪ СЪЛЪШ . АЩЕЛИ ЖЕ НАДЪИТИСА
ХОШЕШИ ВЪ БЛАГОДАРИИХЪ . КАКШ КЪ БГДЪ
ПРИТИ ДУХОИ . РАЗЪМЪКА ГАН . МИ .
УЛОМЪ : ОУСАМЪШИТЕ ЦА ВСИ ПЪЗЫЦИ .
ШЕНОБЛАЖЕ ДОМЪ ТВОЕ . РЕКШЕ
ДШЮ ТВОЮ . ПРИИМОЩЮ ГДА .
И ЧЮБЪТЪВНОЕ ЖИЛИЩЕ . БЪИИ ЖЕ ТЪЛЪИИ
ШЕНТАИШИ . БЛАГОДАРИ БГА . И ГАН . МД .
УЛОМЪ : БГЪ БГШМЪ ГДЪ ГДА : И СИ ИЖЕ
НАПИСАНЪ ЕСТЬ ВЪ ПЪСЪИХЪ СЪПЪИИИХЪ
РЕКШЕ . РЕКЪ . УЛО : АЩЕ НЕ ГДЪ СОЗИЖДЕТЪ
ДОМЪ . ВИДАЖЕ СЪБЪ ОУТОБИ РАДИ БЪБРА
ШЕБЪХЪ БАНЖИИ И ЗНАИМЪХЪ ИНАВИДИМА
И ГОИИМА БЫТИ . НЕ СЪТЪЖИ ШОИМЪ : И ПЖЕ
АЩЕ ЗНАИМЪХЪ ГНЪШЮЩИХЪ ТЯ ОУЗНИШИ .
НЕ МАЛОДУШЕТЪВЪИ . НО ПАЧЕ ШЪЛЪЧИИСА
БНЪДЪ ЧТО НАПОСА БДОЖЕ СЪДЕТЪ . И ПОИ .
А . УЛОМЪ : НА ТЯ ГДН ОУПОВАХЪ .
ШЪ КРЕПЪИИХЪ ЖЕ ЗЪИ И СПЪИИИХЪ ШТАБЪ
ИНАГШ РОЖДЕИА . И СЕГШ РАДИ ОУАНКАШАСА
БЖЮ ЧАКОЛЮБИЮ . ПОИ НАДЪИШИ УЛО .
ЛА : БЛАЖЕИИ ИЖЕ ШЪДЪИТИСА БЕЗАКОПИА .
И АЩЕ ЖЕЛЪШИ ПЪТИ СЪМНОГМИ НА СЕ
СОВОКЪПАИИМИ БЪГИМИ . И НИПРОУЧАГШ
ЖИТИА ЧАКЪМИ . ВОСПОИ . ЛБ . УЛО :
РАДЪИТЕСА ПРАВЕДНИИ ШГДЪ . АЩЕ
БПАДЪ ПОСРЕДЪ ВЪАГШЕЗЪ . И НЕ ПРЕТЪКО
БЪИИЮ ИЗЪИМЪ ЕСИ . И ЛОВИТЕЛЪСТВА
ИХЪ ИЗЪБЕГЪЛЪ ЕСИ . И АЩЕ ХОШЕШИ
ВО БЛАГОДАРИИИ ОУТЪРАЖИТИСА . СОЗЛОЖИ
КРОТЪКА АЮДИ . И ПОИ СЪИИИ . АГ .
УЛОМЪ : БЛАГОСАКЪИ ГДА НА БЛАКО
ВРЕМА . АЩЕЖЕ ОУЗНИШИ СЛАМЪХЪ
ВЪ СЛОБАХЪ ЖИТОКОВИИИИИХЪ . ДА НЕ
НИПРОДЕШИ СИИМЪ ПО ЕСТЬЕТЕВЪ ГРЕХЪ БЫТИ .
ТАКОЖЕ ИБЪИИ ШЪ СЪРЪТИХЪ . НО ЧТИ .
А . УЛОМЪ : РЕЧЕ БЕЗЪМЪНЪ БЖЕБЪ .

НЕ СЪТЪЖА
ТИ ШИ
НА БНДИ
МАХЪ
ВЪ БОИ
РАДИ
ХЪТОБИ

и бѣтъ страха бжїа пред очима егѡ
и оубѣжда себѣ инѡ самѣхъ грѣхѡ
творѣвъ быти. Аще и неправедныхъ оубѣ
ши жаламаа полубачиныхъ, и егѡ ради
хѡдыми возносаиныхъ, тѣже инѡ нака
зати хоушиши. да не ихъ оублавиамъ и
решованиамъ оубавѣла, понеже бѣ корѣ
оубавишѣхъ. чти и себѣ, и прочимъ азъ.
Улаомъ : Нервѣннѣи лѣквѣннѣиамъ
ащеже пдѣзберши шпанно тѣе самго
Хранити. и вѣдѣши брѣга приквѣннѣи
са. ико противѣи инѣвѣхъ чѣковѣхъ
острѣе богаеѣтъ, и жалаши мѡромъ
страдалчествѣиныхъ помазатиа проти
вѣ егѡ. Пои, ли и Улаомъ : рѣхъ.
схованю пѣти моѡ. ащеи же оубрѣвѣи
многѡи нишѡи и оубогѡи, симъ іе болѣз
нѣши, можешн милосердствѣиныхъ
прославити. и прочихъ нае некого на
казати. читаа четвѣрдесятѡи Улаомъ :
Бажнѣ разумѣвѣаи на нишѡ. Посѣмъ
же аще вѣдѣши вожделѣннѣиамъ кз бѣ
содержннѣиамъ, и оублавиши поношеннѣи
братѣвѣхъ, да не смѣдѣиши, но па
мѣдѡ на поодѣ бѣчннѣи шнѣвѣагѡ
жѣлѣннѣи родѣишѣа. оубѣшии днѣ
оубованиамъ на егѡ, и иѣ твоя. да
ублавиши и оублавиши житѣа скорѣннѣи.
чти Улаомъ, ма : Имъ же образомъ
жѣлѣтъ елѣнѣ на ичѡчннѣи. Присно же
уота и зчитати бѣгодѣннѣи бжїа ко
оубѣмъ нашнѣмъ и хѡдѣиамъ и з егѡпта,
и вѣдѣиши скитѡишнѣи. и іакѡ бѣхъ
сѣтъ бѣхъ, и іакѡ неблагодѣннѣи чѣцѣ,
и маши, мѣ, Улаомъ : Бжѣ оубиша
нашнѣи оублавишѡмъ, и оуб : Внемѣннѣи
люди мои. и ни : Мѣи гѣна во вѣкѣи
вогпои. и ра : Гѣн оублавиши мѣтѣвѣ
моѡ, и бола моѡ. и се : Иповѣдан
тѣа гѣдѣако бѣхъ, да рекѣтъ нѣнѣ :
іакѡ бѣхъ іакѡ вѣ вѣкѣи мѣтѣ егѡ.
и прочѣа. и рѣ : Кои оубѣиша
ш егѡпта. Проче, аще к бѣхъ приѣгѣа
нѣквѣннѣи еи скорѣи вѣдѣишнѣи
тѣа, и бѣгодѣиши еи и зволаеши,
и повѣдати егѡ кз тѣкѣ бѣгостѣино,
и мѣиши Улаомъ, мѣ : Бѣхъ нѣмъ
прикѣжнѣи и шѣа. Но оубрѣннѣи
еи и шѣрѣцѣа, грѣхъ твоѡ знаеши
и мѣи нишѣи, и маши иповѣданнѣи
сѡвѣа кз патѣдѣагомъ Улаомъ : Помнѣи
ма бжѣ, по вѣннѣи мѣи твоѡи.
Ащеи оубкорѣннѣи тѣрпнши шѣагѡ
цѣа, и вѣдѣиши оубкорѣннѣи на тѣ
накѣишѣа. оубкорѣннѣи, и гѣагои
сѣа іакѣ сѣтъ вѣ нѣмъ Улаомъ : Чтѡ

улаишига бо вѣдѣиши : бѣгда же
гонѣтъ тѣа и догадѣннѣи, жѣлѣиши
предѣти тѣа. іакѡже фарѣи, и инопѣ
мениши дѣдѣа, и оубѣданнѣи оубнѣишѣи,
но шѣгѣ оубѣдѣннѣи. и онаго
пѣннѣи сѣаа, чѣтѣи іакѣ сѣтъ
вѣ нѣмъ. Улаомъ : Бжѣ бо нѣма твоѡ
спѣи ма. и кз не мѣ Улаомъ : Помнѣи
лѣннѣи ежѣ, іакѡ попѣа ма чѣкѣ.
Аще прикѣжнѣи шѣкорѣааа тѣа не
бѣждѣа, да же до вѣтѣи. вѣннѣи же
тѣа кѣишиа, нѣкѣ тѣкѣ оубѣдѣннѣи
сѣа : и маши бо бѣ такоѡи нѣждѣи по
лѣзны ко оубѣишнѣи гѣа, и вѣ кнѣгѣхъ
шнѣннѣи, вѣ нѣмъ. Улаомъ : Помнѣи
лѣннѣи ежѣ помнѣиша, и бо іма мѣ :
Гѣагои мѡмъ ко гѣдѣ бѣзѣахъ.
Ащеи прикѣдѣннѣи повѣннѣи до мѣ
твоѡи шѣиши, и зѣкѣннѣи. бѣгодѣи
сѣа бѣи вѣгнѣи бѣдѣ, и іакѣ нѣстоѡ
вѣ днѣ твоѡи, аки вѣннѣи мѣ стоѡннѣи
кз ниши да бѣдѣтъ знаишнѣи твоѡгѡ
зѣрѣннѣи, и гѣи іѣшѣа вѣ нѣмъ Улаомъ :
И зѣи ма шѣвѣагѣ мѡнѣ ежѣ. Ащеи
вѣдѣи шѣжѣиши ти догадѣннѣи, и
бѣагои догадѣннѣи и поношеннѣи шѣ
тѣннѣи, оубѣдѣишѣа прѣтѣвѣишнѣи,
и нѣчѣо оубѣдѣишнѣи іѣзѣннѣи,
козможешн оубѣишнѣи шѣаа бѣа, и
чѣта іакѣ сѣтъ, вѣ дѣ мѣ, Улаомъ :
Кнѣгда вѣзѣати ми, оублавиша ма бѣхъ.
И противѣи ашѣмѣишнѣи, и инѣ нѣ
зѣакомъ и вѣдѣиши вѣннѣи шѣаа іѣа,
гѣагои на нѣхъ погѣаишнѣи, и зѣи,
Улаомъ : Аще коишнѣи оубѣишнѣи
гѣагои, іѣаа іѣдѣи іѣннѣи чѣ
сѣи. Противѣи же іѣтѣи наіѣишнѣи
и наіѣишнѣишнѣи шѣннѣи дѣшѣ
твоѡи, повннѣи бѣдѣ, и бѣгодѣи
сѣи. іѣкѡ оубѣишнѣи шѣннѣи
вѣзѣннѣишнѣи, то іѣкѡ кольннѣи
шннѣишнѣи предѣ гѣагоиамъ : и чѣи
наіѣишнѣи Улаомъ, гѣагѡ :
Не бѣдѣи повннѣишнѣи дѣи моѡ.
Ащеи гонѣннѣи ради вѣ шѣтѣино
шннѣи, и оубжѣишнѣи аки бѣи самѣ
тѣкѡ ко дѣагоиамъ, но бѣдѣ тѣкѣ
предѣишнѣи, вѣ сѣтѣхъ зѣдѣа
вѣспѣишнѣи еи Улаомъ, вѣ : Бжѣ
бжѣ моѡ кз тѣкѣ оубѣишнѣи. Ащеи
оубѣдѣннѣи тѣа, шѣже прѣтѣннѣи
шѣннѣишнѣи, и вѣ шѣтѣннѣи бѣтѣи
пѣвѣи, ащеи и множѣишнѣи бѣдѣи шѣа
сѣаи : шѣкѣи бо дѣтѣи бѣдѣи іѣзѣи
нѣхъ, бѣгда вѣспѣишнѣи Улаомъ, вѣ : Оублави
гѣи мѣтѣи моѡ, вѣгда молаи к тѣкѣ.

и аз. Уаломи: Да въскрнетъ егъ, и да
 замдта крази егъ. и аз: Бже в по
 мнх мой конни. и он. Уаломи: На
 та гди оуполах да не постажиа ко
 еки. вгдаже оуево пкннмз ега уеантн
 желашн, си прати доажнз еи изъ
 Уалама адгъ: Твѣ подогаетъ пкннъ
 кже въ исннѣ. Аше нвблагаа какова
 го шкскрени оуиши, имаши, о.д.
 Уаломи: Пасын ила, конни. Марца
 оуба жала, уеан его поа. аз мз.
 Уаломи: Бже оушарины. вгда
 оубидши въ мнѣ жителствовати нче
 стибшх, да неоклазишиа штѣдъ,
 и попоизнишиа, чти Уаломи, об:
 Кшаъ багъ егъ иннхъ правнмз оуемз.
 Егъ прогнѣваишъ на люди своа, има
 ши во зтѣшннславнѣ егъ вѣнокъшнаа
 въ ог мз. Уамѣ: Екскю бже шнндъ
 ма еи, вгда твѣ ти естѣ исповѣда
 ннѣ. Пон о. Уаломи: Ната гди оупо
 бахъ. и ча: Баго естѣ исповѣда
 тнса гдѣн. и да. Уаломи: Исповѣдан
 тнса гдѣн. и прнзвѣанте има егъ.
 и не Уаломи: Исповѣдантнса гдѣн.
 и акъ багъ. и аз: Готого оуе мой бже.
 и не: Исповѣма твѣ гди вкѣмз
 оуемз моймз. и аз: Исповѣдантнса
 гдѣн. и акъ багъ. и да: Исповѣданте
 са гдѣн. и акъ багъ и акъ въ екѣхъ
 матъ егъ. и да: Исповѣма твѣ
 гди вкѣмз оуемз моймз. и акъ
 оушашаа еи вѣа глаи оуѣтз монхъ.
 Аше поамнтн хоуеши мнѣннѣ нзаче
 скаа и ерѣтнскаа, за еже нвбѣтн
 оуишъ ежѣа познаннѣ, возможши
 пѣтн и чести, не. Уаломи: Прнклони
 гди оухъ твоѣ, и оушашн ма, и акъ
 нншъ. вгагъмъ же запншмъ прн
 вѣжнча твоа, и твѣ вѣамн оуеаашѣ
 са, аше и возмншаешнса, не мало
 адштѣн, но паче моанса. Аше ли
 же прнзвѣах оушашанъ вѣдешн.
 благодарнѣа егъ возсмаа, чти о.д.
 Уаломи: Гласомъ моймъ ко гдѣ
 возвахъ, и прочаа. Ашеанже воста
 нѣтз крази, и начадѣтз и шквѣрнѣтз
 храмъ ежн, и стѣмъ мшннъ раз
 сыплютъ. и ннхъ птнцамъ нннмъ
 побѣрѣтз, не оужасанса ннхъ коз
 человекѣа, но спсоловннн оуево
 слополученнѣ ебѣннхъ: и молаа
 егъ чти. Он и Уаломи: Бже
 прндоша мнѣнци въ догтоанѣ твоѣ.
 Аше ли въ дѣнъ прнзвнчннн желашн
 егъ пѣтн. созвахъ слдн ежѣа.

Пон иже гдѣтъ бо п мх. Уаламѣ:
 раднѣтнса егъ помонннхъ нашнмъ,
 и ча. Уаломи: Прннѣте возр
 аднмъ гдѣн. вогкнннмъ егъ ипа
 нтнса, и прочаа. вгагъмъ же вкѣпѣ
 шквѣдъ прннѣннмъ, и прѣташнмъ
 домъ ежн, и клатею вачншнмъ
 прнѣвъ ебѣа, не малодѣстѣнн мншже
 етѣ нхъ радн и ннн: ннѣн акн агкв
 оу оупованнѣ, иа иже гдѣтъ въ пк мз.
 Уаламѣ: Бже кто оуподокнтнса
 твѣ, не премоачн. Аше ли прнхъ
 оуиша имаши домъ ежн, и вѣчннѣа
 егъ гелнѣа, и ннхъ желашн
 и акъ антоа, прочтнши, не.
 Уаломи: Кшаъ вознмѣна гелнѣа
 твоа. Прѣташѣ же гнѣвѣ и разрѣ
 шнвѣа пѣтнннѣ, аше хоуеши ега
 благодарнтн. имаши, п.д. Уаломи:
 баговоанъ еи гди въ земан твои.
 и реи. Уаломи: вѣрвовахъ тѣмъ же
 возглаголахъ. Аше прн оубнѣ цркѣн
 прнкозлабномъ тоуишматнми желашн
 раздѣнтн, и онѣхъ пограмнтн
 возможши иже гдѣтъ. п.с.
 Уаломи чести: Шнованнѣа егъ на
 горахъ гтѣхъ, аше еи и прочнхъ
 оуѣвнннн желашн къ багочестнѣ,
 и акъ оупованнѣ на ега возложнтн
 догтоанъ, которе безстѣашнмъ
 та теонѣтз, поубавнши ега чтѣ
 ннмъ двѣтадцѣтнмъ Уалама:
 Жнвнн въ помншн кншннѣа. Аше
 хоуеши пѣтн екскюотъ, имаши,
 ча. Уаломи: Баго естѣ исповѣдантнса
 гдѣн, и пѣтн нннн твоамъ кншннн.
 нзкозашннн въ нѣдѣаю благодарнтн,
 имаши, п.д. Уаломи: Рече ебзъмннхъ
 въ оуи своимъ, не гдѣ ега. Аше пѣтн
 хоуеши въ понѣдѣлннхъ. Пон ча.
 Уаломи: Прннѣте возрадѣмѣса гдѣн
 вогкнннмъ, и прочаа. Желашн пѣ
 тн клатокъ, имаши пѣннѣ, чѣ и.
 Уаломи: Гдѣ воцрнса. ехлѣпотъ
 оуелнѣса, тогда ко домъ ежн создаа.
 Аше врази оунаобахъ прнпнѣ сотво
 рнтн. егъ радн въ мѣстѣ погѣдн
 тнннѣ пѣснн. Пон Уаломи, егоже
 рѣхъ прѣдѣ. Аше пѣннннмъ
 разорнса гдѣхъ, и пакн создаа. Пон
 че. Уаломи: Выпонтѣ гдѣн пѣслъ
 новѣ. выпонтѣ гдѣн вѣа земаа. Зема
 н шкранн евождѣнѣ, и оужѣ оупоконннѣ
 гдѣн. и егъ црѣтѣ оуѣтѣ, аше кнннѣ
 пѣтн хоуеши, имаши чѣ Уаломи:
 Гдѣ коцрнса. да вѣснтнса земаа.

ГО ШДНРА
ТІАНКА
ЛН

Которыи оубо не посемь оубо азъ чтѣтъ
 стѣла прѣси, ни блонскѣи чтѣтъ,
 ни себѣ самѣхъ оутѣшати, ти по
 реченіа ісѣхъ достопни: Понеже некра
 сна подвала бо стѣхъ тѣшинка.
 Которыиже по прежерченномъ образѣ
 поютъ, да бы прѣніе словѣхъ ѿ числа
 гласовѣхъ, съ дхонмизъ багогласіемъ
 тогдаговало, сѣи поитъ іазыки и
 оумъ: не точіюже себѣ самѣхъ, но
 и нынѣхъ слышати хотѣшнхъ бевачѣ
 ннѣ пользѣютъ. Врнотѣ блжнныи
 двѣхъ саблони припѣва, не точію
 самъ подокала егѣ, но иматежное
 бѣснованіе слово прогонаше, и вѣдо
 въ дшѣ егѣ въ бѣдѣ: Такжеже поюше
 стѣ, ашы люди въ тишинѣ и бо
 гласію небыхъ акиваніи наказовахъ,
 чести бо прѣнословіи уады, ника
 коже тѣваніе естъ строннѣшаго гла
 сованіа, но извѣщеніе мылан дшѣ
 вныхъ багогласнѣ въ багогласіе тогдагѣ
 шнхъ. И числомъ свѣзановъ чтеніе,
 знаменіе естъ багогласнѣ и тѣшаго
 въ дшѣ двнженіа. Не и хвалитѣ егѣ
 въ кумбалахъ добогласнѣхъ, въ гѣ
 сѣхъ и улати дѣлатострѣннѣ,
 знаменіе естъ и извѣщеніе, іакѣ
 оудѣ тѣлснма чиннѣ ісѣтъ слышала,
 аки стрѣны, мыланже дшѣныа аки
 кумбала ісѣтъ, на послѣдокъ гла
 голѣ, и дхонъ оутѣ въ ісѣ дѣн
 жѣтѣ и живѣтѣ. во ежѣ іакѣ пи
 сано естъ: дхонъ жити, дѣаніа
 же паотѣкаа оумерѣвати: Такѣ
 оушѣ добрѣ поан, дшѣ свою оутѣ
 дѣтѣ, и аки шнравнства въ рабн
 стѣо прикоднѣтѣ, да не прѣрачѣтѣ ѿ
 крѣш, но пачѣ блжнхъ вѣшии шѣраова
 нѣа прнмѣтѣ, и вѣлшеее желаніе бѣдѣ
 шнхъ блжѣ въ дшѣ прнведѣтѣ, понеже
 прѣнію словѣхъ кнмалаи, закываѣтѣ
 сеонѣхъ страстен, и возвселено вън
 раитѣ на оумъ хрѣтова, вѣчскѣа
 блажаншаа помышалаа. Подобаѣтѣ
 оубѣ ѿ чадо, комѣждѣу чтѣшѣ ісѣ
 кннѣ баго глати ісѣ всѣ, еанка
 багодохновеннѣхъ прѣдана ісѣтъ, и
 тогда аки плоды ѿ раа шѣвѣмѣтѣ,
 іадѣже аносѣа іазѣтѣ, іажѣ емѣ
 на ползѣ оузраѣтѣ багоканчнма быти,
 мннѣже іакѣ въ писаніахъ ісѣа кннѣ
 бѣа живѣотѣ члѣскн, и такѣ
 ашѣвныа страсти іакѣ оумѣ зача
 тѣла сеоннхъ шѣкычамъ и бѣанчѣ
 стѣомъ, шпнанаа содерѣтѣса.

и ничтоже снхъ колше въ бѣрѣхъ члѣ
 кнхъ шѣрѣствѣа можѣтѣ. іашѣ
 оубѣ исповѣданіа, или покаланіа оупо
 требаніе шѣши: или нкѣшнѣ,
 или шѣрѣ тѣ шѣвѣмѣтѣ, или го
 немнн, аико вѣтѣа ловнѣлѣствѣа
 оумѣчлѣмъ, или бѣрѣчлѣ, или
 шѣтованіе въ бѣрѣжѣхъ вѣдѣшн, или
 іно что таковоѣе постѣждѣшн, іакѣ
 же прѣдрѣчѣла: Или іашѣ въ добогѣ
 тѣахъ прѣдрѣчѣвати шѣрѣшнѣса,
 ісѣностатаже ізнемогати: Или іашѣ
 хѣлаантн, или багодарнн, или баго
 гласнн гдѣ вохѣшншн, бѣхъ снхъ
 вѣшии оутѣваніе имашн боуламѣхъ:
 возможнѣо, бѣдѣтѣ оубѣ снхъ,
 іакѣ кождѣо ізвѣтѣ глѣтѣ, вна
 стоашии вѣши оупотрекаати, ітакѣ
 чѣсти, аки бы шѣтѣошн потрѣбѣ
 и страстѣхъ напншасѣа, и оннхъ
 тѣомнхъ соизволеніемъ, и подобннмъ
 вождѣлѣннѣхъ гога, гдѣн воздаба
 тн. Обачѣ хрѣантн подобаѣтѣ, да
 некто снхъ мнрскнн багогласнн
 гласннѣа оупрѣдѣтѣтѣ, ннжѣ покѣсн
 тѣа реченіа прѣмѣнѣа гн, или блѣчѣ
 еки нноѣ влѣтѣо іногѣо поставлатн:
 но ісѣрѣста іакѣ напнсана ісѣтъ, да
 чтѣтѣ и поѣтѣ, іакѣже рѣчѣла:
 іа да бы ісѣа ісѣа гласннѣа прѣдѣшн,
 ісѣа нкренѣа быти разѣмѣшнѣе,
 кѣпннѣо ісѣаннн моланнѣа, или нзѣ
 днѣе, да бы дхѣ ісѣаннн снѣе гласнн
 бо ісѣахъ, сматрѣла гласннѣа ісѣа
 тѣамъ вошѣшнѣтѣа наісѣмъ дѣванію
 ісѣоспѣшнѣвоваахъ. бѣанко бо жнтіе
 ісѣахъ ашѣшнѣ, тоанкѣ нхъ ісѣа
 бѣа наісѣхъ ашѣшн, и дѣкнствннѣшн
 бѣісѣнотѣ нарѣчѣшн: Понеже бнхъ
 подобашѣа егѣ, и всѣа онаа гла
 голнѣе, іакѣже глаголетѣ пауѣа:
 нкѣднша цѣрѣкѣа, содѣашн правѣдѣ,
 поаучнша шѣтѣваніа, заграднша
 оуѣта авѣхъ, оугашнша ісѣа ѿгнѣ
 нѣ, нзѣкнша оітѣа мѣчѣ, во
 змогѣша ѿ нмошн, бѣнша крѣпнцѣ
 во бранѣхъ, шѣратнша въ крѣтѣво
 полкн чнжнхъ, прѣшаже и жѣнѣ
 ѿ воскресннѣа мертѣкѣа ісѣа. ісѣа радн,
 кождѣо ннѣ ісѣа чѣшнн, нзѣшнѣнѣ
 и оупѣла да бѣдет, іакѣ бѣ ісѣанн
 моланнѣа моленнѣхъ пошѣшнѣтѣ
 бати бѣдетѣ: или оубѣо вѣкорѣн
 ісѣа глѣтѣ, всѣае оузнѣтѣ оутѣшѣ
 ннѣ: или бнпасти нгонннѣ ісѣа шѣтѣ
 нкѣдннѣшнн ісѣаннѣа, и зашнннѣтѣа

езъ 10 11

БИБЛИОГРАФИЯ И ЛИТЕРАТУРА

- Автократова, Долгова 1985: *Автократова, М. И., С. Р. Долгова*. К истории издания и распространения первой московской Библии (Острожская Библия ЦГАДА – наборный экземпляр для Библии 1663 г.). Федоровские чтения 1981, Москва, 168-171.
- Габидзашвили 1975: *Габидзашвили, Э. П.* Диди Сдзулисканони. Тбилиси, 540-542.
- Дуйчев 1968: *Дуйчев, Ив.* Болонски псалтир. Български книжовен паметник от XIII в. София.
- Иванова 2008: *Иванова, К.* Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica. София.
- Костова 2000: *Костова, Кр.* Правопис и фонетика на Преславските текстове. Пенфикс.
- Лалева 1990: *Лалева, Т.* Така нареченото четвърто слово на Атанасий Александрийски срещу Арианите в превод на Константин Преславски. – В: Старобългарска литература. Т. 22. София, 108–162.
- Мирчева 2006: *Мирчева, Е.* Германов сборник от 1358/1359 г. София: Валентин Траянов.
- Кодов, Стоянов 1964, 1971: *Кодов Хр., М. Стоянов.* Опис на славянските ръкописи в Софийската народна библиотека. Т. 3, Т. 4, София.
- Пенкова 2013: *Пенкова, П.* Две богословски концепции и техните граматически регистри в Преславската книжнина. – В: Palaeobulgarica, XXXVII, №1, 15-29.
- Славова 1989: *Славова, Т.* Преславска редакция на Кирило-Методиевия старобългарски евангелски превод. – В: Кирило-Методиевски студии, 6, 1989, 15-129.
- Славова 2008: *Славова, Т.* Йоан Екзарх. – В: История на Българската средновековна литература. София, 243-246.
- Спространов 1902: *Спространов, Е.* Опис на ръкописите в библиотеката при Рилския манастир, София, 4/5.
- Стойкова 2008: *Стойкова, А.* Константин Преславски. История на Българската средновековна литература. София, 240-245.
- Творения иже во святых отца нашего Афанасия Великого, Архиеп. Александрийского 1994: Творения иже во святых отца нашего Афанасия Великого, Архиеп. Александрийского. Москва, 1851–1854, 4 ч. Сергиев Посад, 1902–1903, репринт Москва.
- Ђорович 1938: *Ђорович, В.* Рукописи Универзитетске библиотеке у Београду. – Споменик. 87, 93-104.
- Berthold 1941: *Berthold, Altaner.* Altlateinischen Übersetzungen von Scheiften des Athanasius von Alexandrien. – In: Byzantinische Zeitschrift. 5-58.

- Bardy 1947: *Bardy, G.* Sur les anciennes traductions latines de saint Athanase. – In: *Recherches de Science Religieuse*, t. 41, Paris, 239-242.
- Butterweck 1995: *Butterweck, Cristel.* Athanasius von Alexandria Bibliographie. Düsseldorf, Westdeutscher Verlag.
- Campliani, Vian 1998: *Campliani A., G.M. Vian.* La ricerca italiana su Atanasio e sugli scritti pseudoatanasiani. – *Adamantus* 4, 34-48.
- Casey 1931: *Casey, R.P.* Armenian Manuscripts of St. Athanasius of Alexandria. – In: *Harvard Theological Review*. v.24, 43-59.
- Clavis Patrum Graecorum 1972: *Clavis Patrum Graecorum*, vol. II, Ab Athanasio ad Chrysostomum, N 2090–2165, 2171–2228 (dubia), 2230–2309 (spuria); ed. M. Geerard, Brepols-Turnhout.
- Dragas 2005: *Dragas G.,* Saint Athanasius of Alexandria: Original research and New Perspectives – Orthodox Research Institute. Rollinsford.
- Donker 2011: *Donker, G. J.* The text of the Apostolos in Athanasius of Aleksandria. Atlanta, USA.
- Ernest 2004: *Ernest, James D.* The Bible in Athanasius of Alexandria. Brill Academic Publishers. Boston, 375-379, 429-430.
- Ferguson 1985: *Ferguson, E.* Athanasius' Epistola ad Marcellinum in interpretationem Psalorum. – *Studia Patristica* 16, 2, 295-308.
- Graf 1944: *Graf, G.* Geschichte der Christlichen Arabischen Literatur. Bd. 1, Bibliotheca Apostolica Vaticana, 310-316.
- Gregg 1980: *Gregg, R.C.* The Life of Antony and the The letter to Marcelinus, New Jersey, Paulist Press.
- Lebon 1927, 1928: *Lebon, J.* Athanasiana syriaca. I-II, *Musŕon*. 1927. T. 40. 205-248; T. 41. 1928, 169-216.
- Lefort 1956: *Lefort, L.* Th. Athanasiana coptica. – In: *Musŕon*. T. 69. 233-241.
- Leemans 2000: *Leemans, J.* Thirteen Years of Research on Athanasius (1985-1998): A Survey and a Bibliography. – In: *Sacris Erudiri*, 39, 105-217.
- Lexicon Linguae Palaeoslovenicae* 1989-1997: *Lexicon Linguae Palaeoslovenicae*, Kurz, J. (ed.), Prague.
- Matejic, Thomas 1992: *Matejic Predrag, Thomas Hannah.* Catalog. Manuscripts on Microform of the Hilandar Research Library. The Ohio University, vol. 1-2, Columbus.
- Meijering 1994: *Meijering, E.P.* Zur Echtheit der dritten Rede des Athanasius gegen die Arianer (Contra Arianos 3, 59-67). – In: *Vigiliae Christianea* 48, 135-156.

Patrologia Graeca 1887: Orationes contra Arianos. I-IV in S. Athanasii Opp.1- Historica et Dogmatica. - In: Patrologia Graeca, Migne J.P. (ed.), 26, 111- 526.

Meijering 1994: *Meijering, E.P.* Zur Echtheit der dritten Rede des Athanasius gegen die Arianer (Contra Arianos 3, 59-67). – In: *Vigiliae Christianae* 48, 135-156.

Metzler, Dirk, Hansen, Savvidis 1996: *Metzler K., U. Dirk, D.U. Hansen, K. Savvidis.* Epistula ad episcopos Aegypti et Libyae. – In: *Die Dogmatischen Schriften. Athanasius Werke* 1.1/1, Berlin-New York.

Metzler, Savvidis 1998-2000: *Metzler K., K Savvidis.* Athanasius Werke: Die Dogmatischen Schriften - Orationes, I et II Contra Arianos. 1, Teil 1, Lieferung 2. Berlin 1998; Oratio III, Lieferung 3, Berlin 2000, de Gruyter.

Mircea 2005: *Mircea Ion Radu.* Répertoire des Manuscrits Slaves en Roumanie, Auteurs Byzantins et Slaves. Sofia.

Müller 1953: *Müller G.* Lexicon Athanasianum. Berlin.

Opitz 1935–1941: *Opitz. B.* Athanasius' Werke, I-III.

Penkova 2008: *Penkova, P.* On the Authorship of съланіе о празд' ницѣ пасхы attributed to Athanasius of Alexandria., - In: *Scripta&e-Scripta*, vol. 6. Izdatelski centăr "Bojan penev", 279-304.

Penkova 2013: *Penkova P.* The Linguistic Exegesis on morphological level in the Slavonic Legacy of Athanasius of Alexandria. – In: *Linguistique balkanoque.* 2-3, 29-43.

Selected Writings and Letters of Athanasius, Bishop of Alexandria 1998: *Selected Writings and Letters of Athanasius, Bishop of Alexandria. A.Robertson (ed.).* A select Library of Nicene and Post-Nicene Fathers, vol. IV, London 1891, reprinted 1998, T&T Clark, Edinburgh, WM.B. Eerdmans Publishing Company, Michigan.

Rondeau 1968: *Rondeau, M.J.* L Epotre a Marcellinus sur les Psaumes. – In: *Vigiliae Christianae*, 22, 176-197.

Samir 1973: *Samir, S. Kh.* Inventaire des manuscrits arabes des œuvres authentiques de S. Athanase. Sadiq al-Kahin. Ma'adi, T. 13, 202-221.

Sieben 1973: *Sieben, H.J.* Athanasius über den Psalter: Analyse seines Briefes an marcellinus. – In: *Theologie und Philosophie.* 48, 157-73.

Stead 1988: *Stead, Chr.G.* Athanasius, Earliest Written Work. – In: *Journal of Theological Studies.* 39, 76-91.

Athanasiana Syriaca 1965, 1967, 1972, 1977: Athanasiana Syriaca. Thomson, R.W. (ed.) I, 1965, II, 1967, III, 1972, IV, 1977 (Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium, T. 114-115, 118-119, 142-143, 167-168, Louvain).

Vaillant 1954: *Vaillant A.* Discours contra les Ariens de Saint Athanase, Version slave et traduction en francais. Sofia.

Weiherr, Šmidt, Škurko 2007: *Weiherr, E., S. O. Šmidt, A. I. Škurko.* Die Grossen Lesemenäen des Metropoliten Makarij, Uspenskij spisok, 1-8 Mai., (Monumenta linguae slavicae dialecti veteris XXXIX), Freiburg i. Br.: U.W.Weiherr.

Vincent 1996: *Vincent, Markus.* – In: Pseudo-Athanasius, Contra Arianos IV. Eine Schrift gegen Asterius von Kappadokien, Eusebius von Cäsarea, Markell von Ankyra und Photin von Sirmium, Supplement s to Vigiliae Christianae, vol. XXXVI, Leiden, New York, Köln: E.J. Brill.